

LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA SUHE KRAJINE, TEMENICE IN KRKE
(LAS STIK)

**STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA
LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO
SUHE KRAJINE, TEMENICE IN KRKE
(LAS STIK)**

za programsko obdobje 2021–2027

Trebnje, 19. julij 2023

Kazalo vsebine

1 Osebna izkaznica LAS	4
2 Povzetek SLR	5
3 Opredelitev območja in prebivalstva, zajetega v SLR	6
3.1 Opis območja	6
3.1.1 Utemeljitev geografske zaokroženosti območja LAS	6
3.1.2 Velikost območja LAS	6
3.1.3 Strukturne danosti območja LAS.....	6
3.1.4 Opis stanja okolja	7
3.2 Prebivalstvo	8
3.2.1 Število prebivalstva in gostota	8
3.2.2 Starostna struktura prebivalstva.....	9
3.3 Trg dela in zaposlovanje	10
3.3.1 Zaposlovanje	10
3.3.2 Stopnja brezposelnosti na območju LAS	11
3.4 Gospodarski položaj območja LAS.....	12
3.4.1 Bruto domači proizvod in dodana vrednost za zaposlenega	13
3.4.2 Koeficient razvitosti občin	14
3.4.3 Stopnja tveganja revščine	14
3.5 Turizem.....	14
3.6 Kmetijska zemljišča in kmetijska raba	15
3.6.1 Kmetijska dejavnost v občinah območja LAS STIK	16
3.6.2 Gozdarstvo in lesna biomasa.....	18
3.6.3 Priložnosti in izzivi na področju kmetijstva	19
3.7 Ranljive skupine.....	19
3.7.1 Mladi.....	20
3.7.2 Brezposelni in iskalci zaposlitve	20
3.7.3 Starejši.....	21
3.7.4 Osebe z oviranostmi.....	21
3.7.5 Ženske na podeželju.....	21
3.7.6 Romi	22
3.7.7 Visoka stopnja umrljivosti zaradi samomora	22
4 Analiza razvojnih potreb in potenciala območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti	23
4.1 SWOT-analiza.....	23

4.2 Potrebe in potencial območja	28
5 Opis SLR, njenih ciljev in ukrepov, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	32
5.1 Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	33
5.2 Opis izvajanja operacij	44
6 Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR	46
7 Opis sistema upravljanja LAS, vključno z upravljanjem, spremljanjem in vrednotenjem, ki dokazujejo zmogljivost LAS za izvajanje SLR.....	48
7.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in navedba kadrovske zmogljivosti, virov financiranja, izkušenj in znanj.....	48
7.2 Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR	49
7.3 Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS	49
8. Priloge SLR.....	52

1. Osebna izkaznica LAS

Ime LAS	Lokalna akcijska skupina Suha krajina, Temenica in Krka	
Naslov LAS	Kidričeva ulica 2, 8210 Trebnje	
Naslov varnega elektronskega predala	las-stik@ciktrebnje.si	
Elektronski naslov LAS	las-stik@ciktrebnje.si	
Spletna stran LAS	www.las-stik.si	
Vodilni partner LAS	Center za izobraževanje in kulturo Trebnje	
Naslov vodilnega partnerja LAS	Kidričeva ulica 2, 8210 Trebnje	
Številka transakcijskega računa LAS	SI56 0110 0600 0064 431	
Velikost območja LAS	664 km ²	
Število prebivalcev LAS	39.320 (na dan 01.01.2022)	
Vključene občine (naštejte)	Občina Dolenjske Toplice Občina Ivančna Gorica Občina Trebnje Občina Žužemberk	
Kohezijska regija	Vzhodna kohezijska regija	
Financiranje SLR (označite)	EKSRP	ESRR

2. Povzetek SLR

Lokalna akcijska skupina Suhe krajine, Temenice in Krke (LAS STIK) zavzema območje štirih dolenjskih občin: **Dolenjske Toplice, Ivančna Gorica, Trebnje in Žužemberk**. Območje predstavlja geografsko in funkcionalno celoto, saj so občine zgodovinsko, ekonomsko in socialno povezane. LAS deluje na območju s skupnimi potrebami in izzivi s skupnim ciljem uresničevanja lokalnih razvojnih potreb in zastavljenih ciljev. Območje LAS-a STIK obsega 664 km², kjer je na dan 1. 1. 2022 prebivalo 39.320 ljudi.

Lokalna akcijska skupina Suhe krajine, Temenice in Krke (LAS STIK) je bila ustanovljena 22. 7. 2015 za programsko obdobje 2014-2020 (zastopana iz lokalno javno zasebnih partnerstev). Povezovanje in tesnejše sodelovanje občin je bilo uspešno. Doseglo je dobre rezultate pri spodbujanju celovitega in uravnoveženega razvoja **»od spodaj navzgor«** na celotnem območju LAS, kar je bila dobra podlaga za odločitve, da LAS nadaljuje v enakem obsegu tudi v novem programskem obdobju do 2027.

V programskem obdobju 2021-2027 se bo pristop LEADER/CLLD izvajal kot del skupnega pristopa **lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost**. Projekti se bodo na območju LAS STIK izvajali v okviru Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). SLR LAS STIK bo tako prispevala k uresničevanju ciljem posameznega sklada in sicer cilju EKSRP »Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk k kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom« in cilju ESRR »Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja«.

Na osnovi analize stanja in na osnovi potreb in pričakovanj pridobljenih na delavnicah, individualnih svetovanjih in projektnih idej smo v SLR LAS STIK opredelili **štiri ukrepe**, preko katerih bodo projekti prispevali k doseganju ciljev SLR, reševanju lokalnih razvojnih potreb, razvoju in povezovanju/mreženju območja, sodelovanju različnih sektorjev, okoljski trajnosti, inovativnosti in višji dodani vrednosti območja LAS STIK ter tako **soustvarjali prijetno, povezano, inovativno in širše prepoznano območje, ki ustvarja STIK in sožitje med ljudmi in naravo**.

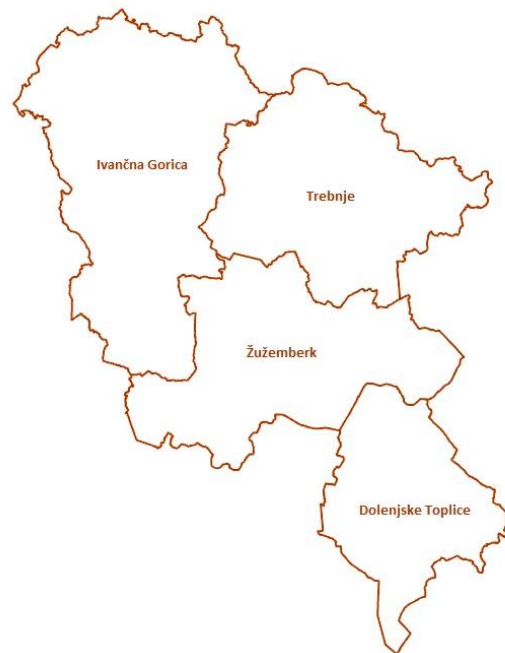
3. Opredelitev območja in prebivalstva, zajetega v SLR

LAS STIK predstavljajo občine: Dolenjske Toplice, Ivančna Gorica, Trebnje in Žužemberk. Občine LAS zavzemajo območji Suhe krajine in Temeniške doline, ki ju povezuje porečje reke Krke. Ime lokalne akcijske skupine STIK je akronim, sestavljen iz začetnic omenjenih geografskih enot.

3.1 Opis območja

3.1.1 Utemeljitev geografske zaokroženosti območja LAS

Lokalna akcijska skupina Suhe krajine, Temenice in Krke (LAS STIK) v upravno-administrativnem smislu zavzema območje štirih dolenjskih občin: Dolenjske Toplice, Ivančna Gorica, Trebnje in Žužemberk. V politični, statistični in regionalni ureditvi sodijo občine Dolenjske Toplice, Trebnje in Žužemberk v Jugovzhodno statistično regijo oziroma v vzhodno kohezijsko regijo, občina Ivančna Gorica pa v Osrednjeslovensko statistično regijo oziroma v zahodno kohezijsko regijo. Območje LAS obsega zaključeno območje, ki ga povezujejo podobne zgodovinske izkušnje, geografske značilnosti, kultura in identiteta.

3.1.2 Velikost območja LAS

Območje LAS meri 664 km², na katerem je skupaj 349 naselij. Površina LAS predstavlja 3,27% površine Slovenije. Po površini je največja občina Ivančna Gorica, s skoraj enakim številom naselij kot občina Trebnje na manjši površini. Največji naselja sta Trebnje in Ivančna Gorica, kjer urbane aktivnosti prevladujejo nad agrarnimi. Naselja na območju LAS STIK ne presegajo 10.000 prebivalcev in nimajo statusa mestnega naselja.

3.1.3 Strukturne danosti območja LAS

Občine LAS STIK se nahajajo na območju Suhe krajine in Temeniške doline, ki ju povezuje porečje reke Krke. Za Temeniško dolino je značilen nizek svet ob reki Temenici, ki obsega poplavno ravnico, obdaja ga zaobljeno Dolenjsko gričevje, ki na severu prehaja v Posavsko hribovje na jugu pa v Suho Krajino. Skozi dolino teče ponikalnica Temenica, ki je ustvarila največjo slepo dolino v Sloveniji in predstavlja izrazito mejo med alpskim in dinarskim svetom. Zaradi menjavanja geološke podlage območja reka Temenica na svoji poti do izliva v reko Krko, dvakrat ponikne. Prvič ponika v ponore jugovzhodno od Trebnjega pri Dolenjih Ponikvah ob visokih vodah v požiralnikih pod Sveto Ano, nato po več kilometrih podzemnega toka izvira v več izvirih pod visokim skalnim spodmolom Zijalo. Pri vasi Vrhovo v mirnopoški občini še drugič ponikne in v Luknji v Prečni pri Novem mestu ponovno pride na površje,

kjer se potem kot levi pritok pred Novim mestom izliva v Krko.

Na območju Suhe krajine, ki je del Dinarskega gorstva in poteka južno od Muljave v občini Ivančna Gorica, je tudi izvir reke Krke, ki je najdaljši vodotok na Dolenjskem, njen zgornji tok teče čez celotno območje Suhe krajine. Središče Suhe krajine je Žužemberk, ki leži ob zgornjem toku reke Krke in združuje raznoliko naravno ter kulturno dediščino.

Najbolj izrazito in slikovito geografsko enoto na območju LAS STIK predstavlja zgornja dolina Krke, ki jo zaznamuje pestra biotska raznovrstnost s še vedno funkcionalnimi poplavnimi ravnici, po katerih se visoke poplavne vode razlijejo povprečno dvakrat na leto. V njenih lokalnih prostranostih se bohotijo temno zeleni gozdovi, katerih pragozdni ostanki in drevesni velikani jemljejo dih.

3.1.4 Opis stanja okolja

Območje LAS sodi med tista območja v Sloveniji, kjer je uzurpacija prostora z razpršeno gradnjo zelo intenzivna. Nastajajo določeni okolijski problemi kot na primer na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda in varovanja virov pitne vode ter podtalnice, poplavne ogroženosti rek Krke in Temenice, varovanja pred poplavami in plazovi. V obdobju preobilnih padavin reki Krka in Temenica poplavljata in s tem povzročata škodo na cestni in drugi infrastrukturi. V Dobrniču prihaja do poplav zaradi dviga podtalne vode. Redne poplave so v Dobski uvali na območju kontaktnega krasa. V poletnih mesecih prihaja občasno do pogina rib zaradi pomanjkanja kisika. Prav tako ob obilnejših padavinah oziroma ob kombinaciji vremenskih pojavov poplavlajo reke Višnjica, Stiški potok in Šentpavelščica. Na hribovitem terenu območja LAS, ki ni na kraški podlagi, se ob dolgotrajnem deževnem obdobju pojavijo nevarnosti sprožanja zemeljskih plazov.

Večji del območja zaznamuje **pretežno zdravo okolje**, bogato z gozdovi, vodami, ohranjenimi naravnimi habitati, kakovost zraka je zadovoljiva, kmetijske površine oz. **zemljine pa niso pretirano kontaminirane** (prednosti SWOT analiza, točka T15). – Kljub temu pa se v nekaterih delih pojavljajo izzivi v obliki divjih odlagališč, ki prispevajo k lokalni onesnaženosti. To predstavlja pomemben vidik, ki zahteva posebno pozornost in ukrepe za ohranjanje celovitega okolja na tem območju (slabosti SWOT analiza, točka S15)¹,

Zagotavljanje **ugodne lege in prometne dostopnosti** ima ključno vlogo pri oblikovanju trajnostnega razvoja občin Trebnje in Ivančna Gorica, medtem ko se v primeru občin Dolenjske Toplice in Žužemberk soočajo z izzivi neenakomerne razvojne infrastrukture v lokalnem akcijskem skupnem območju (LAS). Lokaciji občin Trebnje in Ivančna Gorica blizu avtoceste in železnice **omogočata učinkovito povezavo** s ključnimi poslovnimi središči, kar spodbuja privabljanje podjetij in industrije (prednosti SWOT analiza, točka T1, T2), kar prispeva k lokalnemu in regionalnemu gospodarskemu razvoju.

Infrastruktura:

Širokopasovni Internet: Svetlobna povezanost na celotnem območju prispeva k digitalni vključenosti, ki je ključna za sodobno življenje in poslovanje (prednosti SWOT analiza, točki T2, T12).

---

¹ Vir: GEOPEDIA, [Geopedia](https://geopedia.si/), 2023

Odsotnost obvoznic okoli manjših krajev, kot sta Žužemberk in Dolenjske Toplice, omejuje prometno fluidnost in infrastrukturni razvoj (slabe lokalne ceste, pomanjkanje obvoznic okrog središč manjših krajev, neskljenjene kolesarske proge) (slabosti SWOT analiza, točka S1)², ni železniške povezave (slabosti SWOT analiza, točka S2)³. Neenakomeren razvoj infrastrukture lahko omeji gospodarski napredek in privabljanje investicij v teh občinah. Zato se v teh občinah poudarja potreba po sistematičnih naložbah v razvoj infrastrukture, ki bo podprla gospodarsko rast, povečala privlačnost za investicije in izboljšala kakovost življenja prebivalcev.

3.2 Prebivalstvo

3.2.1 Število prebivalstva in gostota

Tabela 1 Površina, število naselij in prebivalcev na območju LAS⁴

Občina	Površina km ²	Število naselij	Št. prebivalcev
Dolenjske Toplice	110	29	3.589
Ivančna Gorica	227	137	17.599
Trebnje	163	132	13.413
Žužemberk	164	51	4.719
Skupaj	664	349	39.320
Slovenija	20.271	6.036	2.107.180
Delež	3,27%	5,78%	1,86%

Območje je homogeno in dovolj veliko, da premore dovolj kritične mase človeških in ekonomskih virov, saj zajema 39.320 prebivalcev. Število prebivalcev območja je skladno s priporočili Uredbe⁵, da naj območje LAS zajema od 10.000 do 150.000 prebivalcev.

Na dan 1.1.2022 je bilo območje LAS poseljeno s 55,5 prebivalcev na km², od tega so bolj gosto poseljena območja občin Ivančna Gorica in Trebnje, redkeje pa Dolenjskih Toplic in Žužemberka. Opažamo pozitiven trend gostote prebivalstva območja, saj se gostota prebivalcev na km² iz leta v leto veča; v letu 2019 je bila 53,25 in je do leta 2022 zrasla za 2,25 prebivalca na km². Več kot polovica prebivalcev, ki živijo na območju LAS, natančneje 21.721, je občanov občin Trebnje, Dolenjske Toplice in Žužemberk, ki spadajo v vzhodno kohezijsko regijo, tako da skladno z Uredbo celoten LAS STIK uvrščamo v vzhodno kohezijsko regijo. Na celotnem območju LAS je po podatkih SURS prebivalo na dan 1.1.2022 39.320 prebivalcev. Na dan 1.1.2022 je na območju LAS živel 3,27% prebivalcev Slovenije.

² Vir: GOV.SI [Cestna infrastruktura | GOV.SI, 2023](#), 2023

³ Vir: SZ.SI [Železniške proge - Infrastruktura \(sz.si\)](#), 2023

⁴ Vir: SURS [www.stat.si](#), 2023

⁵ Uredba o delovanju lokalnih akcijskih skupin in potrditvi strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027 (Uradni list RS, št. 161/22), 2023

3.2.2 Starostna struktura prebivalstva

Delež otrok (0-14 let) je bil na območju LAS eden najvišjih v državi (LAS STIK 17,86 %, Slovenija 15,0%), delež delovno sposobnega prebivalstva (15-64 let) je bil 65,5% in presega slovensko povprečje (65,3 %), medtem ko je bil delež starejšega prebivalstva (65+ let) na območju LAS 16,64%, kar je pod povprečjem Slovenije (21,3%). Zaskrbljujoč podatek je, da imamo na območju LAS STIK 4,5% odstotka starostnikov (80+ let), ki potrebujejo poseben pristop.

Prebivalstvo na območju LAS STIK se stara. Povprečna starost prebivalcev območja LAS raste in se je v letu 2022 v primerjavi z letom 2014 (40,5 let) zvišala za 1,2 let in je višje od povišanja povprečne starosti na nivoju države (1,1 leti). Povprečna starost prebivalcev na območju je v letu 2022 znašala 41,7 let, kar je dobri dve leti manj od slovenskega povprečja.

Tabela 2 Povprečna starost v občinah območja STIK⁶ po letih

Območje / povprečna starost	2014	2018	2022
Dolenjske Toplice	41,8	42,4	43,2
Ivančna Gorica	39,4	39,9	40,4
Trebnje	40,6	40,9	41,4
Žužemberk	40,3	41,0	41,7
LAS STIK	40,5	41,1	41,7

Na staranje prebivalstva na območju LAS kaže tudi indeks staranja, ki predstavlja razmerje med številom oseb, starih 65 let ali več, in številom oseb, mlajših od 15 let. Indeks staranja se tako na območju LAS STIK kot v Sloveniji povišuje. V letu 2022 je na območju znašal 100,8, kar torej pomeni, da je na 100 oseb, mlajših od 15 let živelo 101 prebivalcev, starih 65 let ali več. V Sloveniji je indeks staranja še višji, in sicer 139,9.

Najbolj neugoden položaj pri staranju prebivalstva ima občina Dolenjske Toplice, medtem, ko je v ostalih občinah na račun priseljevanja v večja naselja in večanja mladih družin slika bolj optimistična

Tabela 3 Indeks staranja v občinah območja STIK⁷ po letih

Območje / indeks staranja	2014	2018	2022
Dolenjske Toplice	108,4	109,7	124,6
Ivančna Gorica	83,0	81,9	85,8
Trebnje	92,2	89,9	93,8
Žužemberk	96,2	95,1	99,0
LAS STIK	95,0	94,2	100,8

Selitveni prirast, kot razmerje med številom priseljenih in odseljenih v oz. iz regije, upošteva tako selitve v oz. iz tujine kot medregijske selitve, je bil v letu 2021 0,95. V letu 2022 je število priseljenih v na območje LAS presešlo število odseljenih (prednosti SWOT analiza, točka T5).

⁶ Vir: SURS www.stat.si, 2023

⁷ Vir: SURS www.stat.si, 2023

Kljub temu, da se število prebivalstva na območju LAS v zadnjih letih rahlo povečuje, za vse štiri občine velja, da večji del njihovih naselij še vedno sodi med demografsko ogrožena naselja v Sloveniji, saj se glavna priseljevanja dogaja le v večjih naseljih, medtem ko **manjša naselja demografsko stagnirajo** (slabosti SWOT analiza, točka S3)⁸.

3.3 Trg dela in zaposlovanje

Zaposlenost in brezposelnost sta glavna kazalnika trga delovne sile in posledično tudi gospodarske rasti. Praviloma velja, da večja kot je gospodarska rast, večja je zaposlenost prebivalstva. Z zaposljivostjo je povezana tudi stopnja izobrazbe.

Na dan 1.1.2022 je bilo na območju LAS STIK 49,41% delovno aktivnega prebivalstva, kar je za 5% več kot leta 2018 in za dobrih 9% več kot leta 2014. Na območju Slovenije je bilo na isti presečni datum 43,16% delovno aktivnega prebivalstva. Ugodna slika delovne aktivnosti je posledica rasti odpornosti gospodarstva po recesiji in epidemiji Covid-19 (prednosti SWOT analiza, točka T4)⁹.

3.3.1 Zaposlovanje

Območje LAS STIK je območje, prek katerega tečejo številne pomembne mednarodne tranzitne poti. Z vidika tranzitnih poti je v središču slovenskega avtocestnega križa. Prebivalci se zaposlujejo v večjih krajih območja, veliko je tudi dnevnik migracij v večja mesta kot npr. Ljubljana, Novo mesto in Kočevje. Posamezne občine nimajo dovolj delovnih mest, da bi zaposlile delovno aktivne prebivalce, ki v njih prebivajo. K zaposlovanju v največji meri prispeva industrija (avtomobilska, farmacevtska in druga industrija), ter storitvena dejavnost (slabosti SWOT analiza, točka S8).

Absentizem je eden od dejavnikov, ki poleg rasti ali padca proizvodnje oz. storitev v podjetju, pomembno vpliva na zaposlovanje. Po najnovjših podatkih NIJZ je bila v letu 2021 na območju LAS STIK na zaposlenega posameznika povprečna začasna odsotnosti z dela zaradi bolezni, poškodb in drugih zdravstveno upravičenih razlogov 19,4 dni, slovensko povprečje za leto 2021 znaša 17,7 dni. Največjo odsotnost z dela so imeli v občini Žužemberk (23,7 dni), najmanjšo pa v občini Trebnje (17,7 dni).

Zaradi pomanjkanja domače delovne sile, podjetja v vedno večji meri zaposlujejo tujce. Tako kot drugje po Sloveniji, tudi na območju LAS STIK opazamo velik **porast tujih državljanov**. V letu 2022 je bil na območju LAS delež tujcev 5,3% in se je v primerjavi z letom 2014 skoraj podvojil (prednosti SWOT analiza, točka T5).

---

⁸ Vir: SWOT delavnica in intervju, Rangus M., 2023

⁹ Vir: SURS www.stat.si, 2023

Tabela 4: Delež tujih državljanov med prebivalci v občinah LAS v letih 2014, 2018 in 2022¹⁰

	2014 Delež tujih državljanov med prebivalci (%)	2018 Delež tujih državljanov med prebivalci (%)	2022 Delež tujih državljanov med prebivalci (%)
Dolenjske Toplice	2,1	2,1	4,2
Ivančna Gorica	2,9	4,0	6,4
Trebnje	5,0	6,5	8,3
Žužemberk	0,8	0,8	2,1
LAS STIK	2,7	3,4	5,3

Večji zaposlovalci na območju LAS so podjetja Akripol, Trimo, REM, TEM Čatež, IMP Armature, Livar, Akrapovič izpušni sistemi, Elvez, KZ Trebnje, Eurotek, Keko, Stelem, Terme Krka, I-Les, Ferročrtalič, Janko Team, Finec Transport in ostali.

3.3.2 Stopnja brezposelnosti na območju LAS

Povprečna stopnja registrirane **brezposelnosti** na celotnem območju LAS v letu 2022 je bila 3,7% in se je v primerjavi z letom 2014 (9,7%) **znižala** za več kot dve tretjini (prednosti SWOT analiza, točka T4). Kot smo omenili že zgoraj, je trenutno stanje registrirane brezposelnosti na območju LAS ugodno. Zaskrbljujoče je dejstvo, da delež registrirane brezposelnosti starejših brezposelnih oseb, sploh starejših od 55 let, ostaja visok (9,5%). Prav tako **je delež registrirane brezposelnosti mladih** v starosti 15-24 let relativno visok, saj znaša 6,1%, kar je dvakrat več kot v ostalih starostnih skupinah (razen starejših brezposelnih) (slabosti SWOT analiza, točka S6).

Tabela 5: Stopnja registrirane brezposelnosti po starostnih skupinah v občinah LAS v letu 2022¹¹

Občina	15-24 let	25-29 let	30-34 let	35-39 let	40-44 let	45-49 let	Starejši (50 let ali več)	Starejši (55 let ali več)
Dolenjske Toplice	4,3	2,6	5,3	1,4	3,6	1,8	8,9	13,5
Ivančna Gorica	6,5	4,8	3,0	2,0	2,3	2,7	4,9	6,7
Trebnje	7,6	5,8	4,3	3,5	4,2	3,2	5,0	6,6
Žužemberk	6,0	2,4	0,7	1,1	2,2	3,8	8,7	11,3
LAS STIK	6,1	3,9	3,3	2,0	3,1	2,8	6,9	9,5

Na zaposlenost oz. brezposelnost pomembno vpliva tudi stopnja izobrazbe. Na območju LAS STIK je kar 37,53% vseh brezposelnih posameznikov takih, ki imajo končano osnovnošolsko izobrazbo ali manj. Eden izmed glavnih vzrokov za višji odstotek oseb z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo je v tem, da je pri Trebnjem večje romsko naselje Vejar in **pripadniki romske skupnosti praviloma ne zaključijo programa osnovne šole**. Te osebe so tudi težje zaposljive. Najmanj brezposelnih (14,62%) je s končano visokošolsko izobrazbo. Odstotek brezposelnih s končano visokošolsko izobrazbo kaže na strukturno neskladje na trgu dela, ki se odraža pri brezposelnih, ki imajo neustrezno izobrazbo glede na potrebe trga dela in se zato ne morejo zaposliti (slabosti SWOT analiza, točka S9). Rezultati nacionalne raziskave Poklicni barometer 2022, ki jo je izvedel ZRSZ, v letu 2023 napovedujejo primanjkljaj kadra za vrsto

¹⁰ Vir: SURS www.stat.si, 2023

¹¹ Vir: ZRSZ. www.ess.gov.si, 2023

poklicev na področjih zdravstvene oskrbe, informacijskih tehnologij, šolstva, gradbeništva, prometa in gostinstva.

- Manjka: Pomanjkanje programov za nekatere ranljive skupine: starejši s posebnimi potrebami in osebe z motnjami v duševnem razvoju (S7),

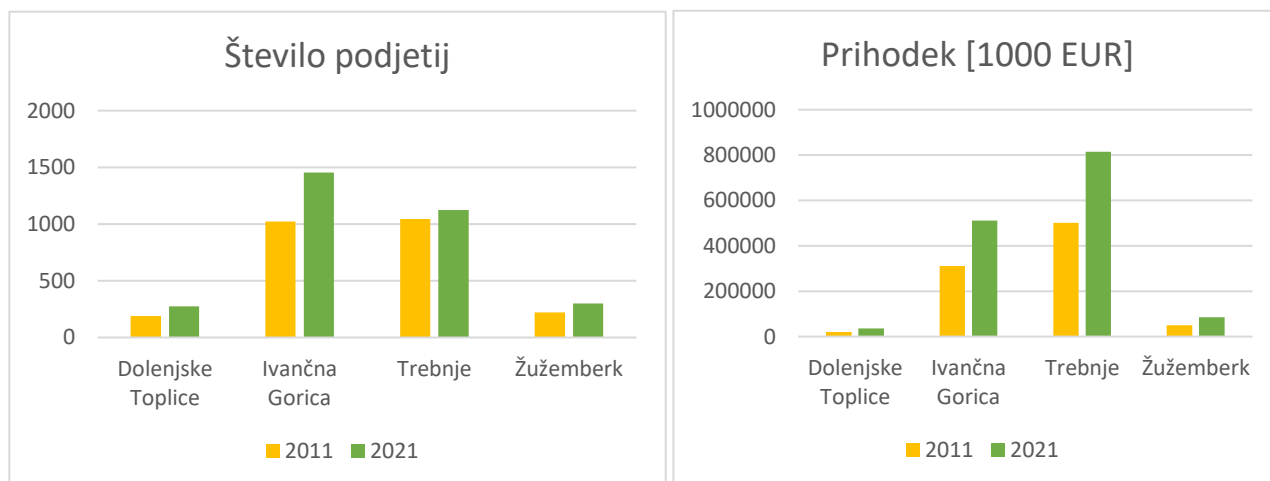
Tabela 6: Registrirane brezposelne osebe po izobrazbi v letu 2022¹²

Občina	OŠ ali manj	nižje, srednje poklicno izob.	srednje tehniško, strokovno, splošno izob.	visokošolsko izob. prve, druge, tretje stopnje
Dolenjske Toplice	16	29	18	18
Ivančna Gorica	95	92	98	52
Trebnje	169	59	45	41
Žužemberk	33	36	22	11
LAS STIK	313	216	183	122

3.4 Gospodarski položaj območja LAS STIK

Po najnovjših podatkih je bilo na območju LAS je bilo v letu 2021 registriranih 3.152 pravnih in fizičnih oseb, ki so ustvarile slabih 1,5 milijard € prihodkov. Medtem, ko je število podjetij v desetih letih naraslo za slabo tretjino, se je prihodek skoraj podvojil (slika 6).

Slika 1 Primerjava števila podjetij in prihodka občin na območju LAS za leti 2011 in 2021¹³

Razvitost in razvejanost gospodarske dejavnosti je v precejšnji meri odvisna od velikosti in lege lokalne skupnosti. **Gospodarsko močnejše občine** so tiste, preko katerih poteka avtocestna in železniška povezava. Tako je v Trebnjem in Ivančni Gorici 85% odstotkov vseh gospodarskih družb, ki zaposlujejo 89% ljudi in ustvarijo 93% vseh prihodkov od prodaje (prednosti in slabosti SWOT analiza, točki T3, S8).

Na celotnem območju je močno razvejana tudi podjetniška dejavnost, podobno kakor pri gospodarskih družbah je **večinski delež podjetnikov** v občinah Trebnje in Ivančna Gorica, pri katerih je tudi največ

¹² Vir: ZRSZ. www.ess.gov.si, 2023

¹³Vir: grafikoni povzeti po AJPEŠ. www.ajpes.si, 2023

zaposlenih. Skupaj gospodarske družbe in podjetniki, brez zadrug in drugih družb v LAS ustvarijo 1.303,1 MIO EUR prihodkov letno.

Dejavnosti po območju LAS se med seboj po področjih razlikujejo, vsem je **skupna kmetijska in gozdarska dejavnost**. V občini Dolenjske Toplice prevladuje **turizem** z glavnim podjetjem Terme Krka d.o.o., PTZ – črpalke goriva, v ostalih občinah pa prevladujejo proizvodna in storitvena podjetja. Večja izmed njih so: Elvez, Akrapovič, Livar, IMP Armature, Hoja, Rekon, Keko oprema, Trimo, Akripol, Tem Čatež, Bartog, REM, Eurotek, Treves, Avto Slak, Pan-Jan in Avto center Vovk (prednosti SWOT analiza, točka T3).

3.4.1 Bruto domači proizvod in dodana vrednost na zaposlenega

Gospodarska rast, merjena z BDP, je bila po podatkih SURS v letu 2021 v regiji JV Slovenija nominalno za 32,60 % višja kot leta 2016, v osrednji statistični regiji pa je bila v primerjavi z letom 2016 višja za 35,73% . BDP je v letu 2021 v JV regiji znašal 3.490 mio € in v osrednjeslovenski regiji 20.239 mio € in je predstavljal 45,5 % delež slovenskega BDP-ja.

V letu 2021 je BDP na prebivalca v JV regiji znašal 23.914 €, v osrednjeslovenski regiji pa 36.426 €. BDP na prebivalca je tako bil v statistični regiji JV Slovenija pod slovenskim povprečjem (24.770 €), v osrednjeslovenski regiji pa visoko nad slovenskim povprečjem.

Čeprav občina Ivančna Gorica spada v osrednjo statistično regijo, leži na obrobju le-te in gospodarstvo v občini ni tako močno kot v osrednjih občinah v regiji. To dokazuje tudi povprečna mesečna plača v posameznih občinah, ki je eden izmed pokazateljev gospodarske rasti. V občini Ivančna Gorica je na dan 1.1.2022 povprečna mesečna plača znašala 1.853,41€ in je bila kar za 17 % nižja od povprečne plače v osrednjeslovenski regiji (2.235,24€), kamor občina Ivančna Gorica sicer spada. Povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, je na dan 1.1.2022 na območju LAS STIK znašala 1.820,80€ v bruto znesku in je bila za približno 10 % nižja od letnega povprečja mesečnih plač v Sloveniji. Najvišjo bruto plačo na zaposlenega so imeli sicer v občini Trebnje (1.908,19€), najnižjo pa v občini Dolenjske Toplice (1.718,60€).

Pomemben pokazatelj gospodarske razvitosti območja je tudi dodana vrednost na zaposlenega. V letu 2022 je bila dodana vrednost na zaposlenega na območju LAS STIK 50.021€ in se je v primerjavi z letom 2021 (45.226€) zvišala, še vedno pa je bila pod slovenskim povprečjem, ki je znašalo 55.688€. Najvišjo dodano vrednost na zaposlenega je imela občina Trebnje (65.988€), najnižjo pa občina Dolenjske Toplice (41.000€). Kljub temu, da je imela občina Trebnje višjo dodano vrednost na zaposlenega od slovenskega povprečja, je še vedno imela nižjo, kot je bila povprečna dodana vrednost na zaposlenega v regiji JV Slovenija (67.973€), kamor občina Trebnje geografsko spada. Prav tako je imela občina Ivančna Gorica nižjo dodano vrednost na zaposlenega (48.092€) kot je povprečna vrednost v osrednjeslovenski regiji (59.748€)¹⁴.

---

¹⁴ Vir: AJPES. www.ajpes.si, 2023

3.4.2 Koeficienti razvitosti občin

Ministrstvo za finance je na podlagi Uredbe o metodologiji za določitev razvitosti občin za leti 2022 in 2023 določilo koeficiente razvitosti občin¹⁵. **Koeficient razvitosti občine** se določi na podlagi kazalnikov razvitosti in ogroženosti občine ter razvojnih možnosti. Koeficient razvitosti občine je določen kot razmerje med vrednostjo aritmetičnega povprečja standardiziranih vrednosti kazalnikov v občini in med vrednostjo aritmetičnega povprečja standardiziranih vrednosti kazalnikov v državi, pri čemer je koeficient povprečne razvitosti občin v državi 1,00. Povprečen koeficient razvitosti občin območja LAS STIK je 1,1,. Najvišji koeficient razvitosti ima občina Trebnje (1,21), sledi ji Ivančna Gorica (1,19), Žužemberk ima koeficient razvitosti skoraj enak slovenskemu povprečju (1,02), pod slovenskim povprečjem pa ima koeficient razvitosti občina Dolenjske Toplice (0,98) (slabosti SWOT analiza, točka S8).

3.4.3 Stopnja tveganja revščine

Stopnja tveganja revščine je odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih, katerih ekvivalentni razpoložljivi dohodek (po socialnih transferjih) je nižji od praga tveganja revščine. Prag tveganja revščine je opredeljen s 60 % mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka v državi.

Po podatkih SURS je stopnja tveganja revščine v Sloveniji leta 2022 znašala 12,1% in je v primerjavi z letom 2014 upadla za 2,4%. Revščini so vse bolj **izpostavljeni starejši** v starostni skupini 65+, predvsem **starejše ženske** (22,2%), najbolj ogrožene pa so osebe, stare 65 let in več, ki živijo same: stopnja tveganja revščine v tej skupini pri moških je 40,9%, pri ženskah pa kar 41,3%. Stopnja tveganja revščine v regiji Jugovzhodna Slovenija je bila v letu 2022 9,2% in se je v primerjavi z letom 2014 (17,4%) skoraj prepolovila. V Osrednjeslovenski regiji pa je stopnja tveganja revščine v letu 2022 znašala 10,2%, in je v primerjavi z letom 2014 (11,4%) upadla za dober odstotek. (prednosti in slabosti SWOT analiza, točka T4, S4, S5).

3.5 Turizem

V letu 2022 so v turističnih nastanitvenih obratih na območju LAS STIK našeli 41.181 prihodov turistov in 155.308 njihovih prenočitev; prvih je bilo za 16,56 % več, in drugih za 9,19 % več kot pred letom dni. Turisti so največkrat obiskali in tudi prenočili v občini Dolenjske Toplice, kjer je zelo dobro razvit zdraviliški turizem, najmanjkrat pa v občini Ivančna Gorica.

Območje LAS STIK ima bogato naravno in kulturno dediščino ter naravne danosti, ki predstavljajo velik potencial za razvoj nove in obstoječe turistične ponudbe.

Vse občine LAS STIK želijo območje narediti prepoznavno in privlačno tako za domače kot tudi tuje goste. V ta namen občinski turistično informacijski centri ponujajo doživetja na različnih področjih:

- **Šport:** športne aktivnosti na reki Krki, Doživljajski park Cukarca, pohodništvo (na območju je vrsta pohodnih poti), na Polževem se nahaja manjše smučišče in sankališče, manjše kopališče v Višnji

---

¹⁵ Vir: Uredba o metodologiji za določitev razvitosti občin za leti 2022 in 2023 (Uradni list RS, št. 208/21)

Gori, naravna kopališča na reki Krki, Terme Dolenjske Toplice z bogato ponudbo kopaliških, zdravstvenih in velneških storitev (prednosti SWOT analiza, točka T10)

- **Kultura:** Galerija likovnih samorastnikov Trebnje, Cistercijanski samostan Stična, Muzej krščanstva na Slovenskem, pomembni sakralni objekti, gradovi – najbolj znana sta gradova Žužemberk in dvorec Soteska in vrtni paviljon Hudičev turn, Jurčičeva domačija, Baragova rojstna hiša, Jurijeva domačija, Auerspergova železolivarna na Dvoru (prednosti SWOT analiza, točka T9)
- **Nastanitve in kulinarika:** zidaniški turizem, različni **gostinci s ponudbo lokalnih dobrot**, znamke Dobrote Dolenjske (prednosti SWOT analiza, točka T6), Berryshka, različne turistične kmetije
- **Naravna dediščina:** Krška jama z izviro reke Krke, lehnjakovi pragovi na reki Krki, slapovi (Kosca, Višnjica), Kočevski rog (prednosti SWOT analiza, točka T7)
- **Številna in raznolika društva:** kulturno umetniška društva, športna in rekreativna društva, čebelarstva društva, planinska društva, društva za pomoč ljudem, društva za razvoj kraja, idr. V občini Trebnje je registriranih 144 društev, občini Ivančna Gorica 141 društev, Dolenjske Toplice 34 društev in v občini Žužemberk 43 društev (prednosti SWOT analiza, točka T8).¹⁶
- **Razvito podeželje s tradicijo čebelarstva in zeliščarstva**, čemur je posvečena tudi Hiša kranjske čebele v Višnji Gori, Cistercijanska opatija Stična, Plavica,.. (prednosti SWOT analiza, točka T12).

Območje se vedno bolj odpira tudi avtodomarskemu turizmu, saj lahko po celotnem območju LAS STIK najdemo počivališča za avtodome. Trenutno jih obratuje 13.

Da bi povečali prihod turistov, sta občini Žužemberk in Ivančna Gorica vzpostavili spletni strani <https://visitsuhakrajina.si/> in <https://prijetnodomace.si/>, kjer so zbrani predlogi za obiskovalce za raziskovanje krajev v teh dveh občinah (prednosti SWOT analiza, točka T7, T10, T11).

Območje LAS se sooča z izzivi. Športna ponudba, zlasti na vaseh, ostaja omejena, prav tako so proste rekreacijske poti nepovezane. Odsotnost destinacijskega menedžmenta prispeva k nepovezani turistični destinaciji, ki neizkorišča svojega potenciala. Pomanjkanje znanja za turistični razvoj, omejena ponudba, zastarela promocija in pomanjkanje enotnega označevanja so ovire za privabljanje turistov. Pomanjkanje sinergij med turizmom in kmetijstvom ter šibka gastronomska identiteta dodatno prispevata k relativno kratki dobi bivanja turistov. Skupna prizadevanja so ključna za preoblikovanje regije v privlačno turistično destinacijo. (slabosti SWOT analiza, točka S10, S11)¹⁷.

3.6 Kmetijska zemljišča in kmetijska raba

Na območju občin je bilo leta 2020 skupno 2.376 kmetijskih gospodarstev, ki imajo v uporabi 15.918 ha kmetijskih zemljišč (skupni travniki in pašniki niso vključeni). Tabela 5 prikazuje kmetijska zemljišča v uporabi, gozd in nerodovitna zemljišča. Indeks rasti, kjer primerjamo podatke iz Popisa kmetijskih gospodarstev 2010 in 2020, prikazuje rast kmetijskih zemljišč in gozda v občini Ivančna Gorica, medtem ko podatki za ostale tri občine prikazujejo upadanje le-teh površin, z izjemo občine Žužemberk, kjer je vidna rast gozdnih površin. V vseh občinah so se za 1,46 do 2,31 povečala nerodovitna zemljišča v letu 2020 glede na leto 2010.

¹⁶ Vir: MRRSP, www.mrrsp.gov.si, 2023

¹⁷ Vir: SWOT delavnice z Rangus in pregled I feel Slovenia, [Vodilne destinacije | I feel Slovenia](#), 2023

Tabela 5 Kmetijska površina v ha na območju LAS¹⁸

Postavke	Ivančna Gorica		Trebnje		Dolenjske Toplice		Žužemberk	
	Leto 2020	Indeks rasti 2010/2020	Leto 2020	Indeks rasti 2010/2020	Leto 2020	Indeks rasti 2010/2020	Leto 2020	Indeks rasti 2010/2020
Kmetijska zemljišča v uporabi	6.377	1,00	5.863	0,96	826	0,98	2.852	0,80
Gozd	6.454	1,05	4.627	0,92	867	0,74	3619	1,32
Nerodovitna zemljišča	315	2,13	246	1,77	35	1,46	125	2,31
Skupaj	13.146		10.736		1.728		9.448	

Glede na Popis kmetijskih gospodarstev iz leta 2010 je viden **upad števila kmetijskih gospodarstev** in površine kmetijskih zemljišč v uporabi na območju LAS. Izjema je občina Ivančna Gorica, kjer se je površina kmetijskih zemljišč v uporabi v letu 2020 zvišala za 27 ha glede na podatke iz leta 2010. Največji delež kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno občino je v občini Ivančna Gorica, okrog 40 %, sledijo ji občina Trebnje s 34 %, Žužemberk s 20 % in občina Dolenjske Toplice s 6 %. Površina kmetijskih zemljišč na območju se giblje med 5,6 ha in 7,3 ha na kmetijsko gospodarstvo.

Večji delež kmetijskih gospodarstev in površin je na območju občin Ivančna Gorica in Trebnje in v teh dveh občinah ter Žužemberku se polovica kmetij ukvarja z rejo pašne živine. Na območju LAS je v Dolenjskih Toplicah najnižji delež kmetij, vendar je razdelitev kmetij glede na tip kmetovanja približno enaka na celotnem območju štirih občin. Pri primerjavi podatkov popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2010 in 2020 je opaziti, da se je **površina kmetijskih zemljišč na območju občin znižala**, in sicer je na območju za kar 6,2 % manj kmetijskih zemljišč v uporabi, gozda je več za 3,4 % in hkrati je tudi več nerodovitnih površin. (slabosti SWOT analiza, točka S12)¹⁹.

3.6.1 Kmetijska dejavnost v občinah območja LAS STIK

Vse štiri občine območja LAS STIK spadajo v ruralna območja, kjer ima kmetijstvo še vedno pomembno vlogo, vlaga se v ohranjanje in razvoj kmetijske dejavnosti. **Pri trženju produktov se vedno bolj poudarja kratke dobavne verige.** Kmetije, ki proizvajajo različne pridelke oz. izdelke, le-te ponujajo na **lokalnih tržnicah**, ki so v lokalnem okolju vzpostavljene periodično, npr. ob sobotah, sodelujejo tudi na različnih občinskih in tradicionalnih prireditvah. Svoje proizvode prodajajo tudi doma na dvorišču. Kmetije sodelujejo z vrtci, šolami in gostinci z direktno prodajo. Nekateri ponudniki imajo na svojih kmetijah tudi lastne prodajne prostore (predelava zelenjave, sušenje sadja, marmelade in sokovi, mlečni izdelki). Vzpostavljeno je dobro sodelovanje s kmetijskimi zadrugami (Kmetijska zadruga Trebnje – Krka ter Kmetijska zadruga Stična).

¹⁸ Vir: SURS www.stat.si, 2023

¹⁹ Vir: GOV.SI, PRP regije JV Slovenije, 2023

Trebnje:

Na podlagi podatkov poizvedbe na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) je bilo v letu 2022 v občini Trebnje 1.261 kmetijskih gospodarstev. Na podlagi zbirnih vlog za leto 2022, ki jih je leta 2022 zbrala Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP), je bilo od tega v letu 2022 707 aktivnih kmetij.

V občini Trebnje je 35 registriranih kmetij z dopolnilno dejavnostjo, ki skupaj izvajajo 231 dopolnilnih dejavnosti. Ekoloških kmetij v občini Trebnje je 20.

Na področju kmetijstva je v Občini Trebnje aktivnih tudi 11 društev, ki delujejo na področju kmetijstva. Skupaj tako povezujejo 920 članov, ki so Občani Občine Trebnje. Za sofinanciranje programov njihovih društev občina vsako leto razdeli 20.000 EUR²⁰

Občina Trebnje si prizadeva za ohranjanje kmetij in kmetijske dejavnosti z različnimi vzpodbudami za posodabljanje kmetij, urejanje kmetijskih zemljišč in pašnikov, štipendiranje bodočih nosilcev kmetij, plačilo zavarovalnih premij, za predelavo in trženje kmetijskih in živilskih proizvodov ter naložbe v nekmetijsko dejavnost na kmetiji.

Ivančna Gorica:

V občini Ivančna Gorica so glavne usmeritve na področju kmetijstva živinoreja, poljedelstvo, integrirano in ekološko kmetovanje, nekaj kmetij ima nasade orehov in/ali lešnikov. Po podatkih MKGP je bilo v letu 2022 število kmetijskih gospodarstev 1.329, od tega 851 aktivnih kmetij (tisti, ki so oddali zbirno vlogo na ARSKTRP).

Število registriranih ekoloških kmetij s certifikati v letu 2022 je bilo 20, njihove usmeritve pa so prireja mesa, mleka, zelenjave in različnega sadja (jagode, breskve, jabolka, hruške, orehi). Število registriranih kmetij z dopolnilno dejavnostjo je 48, te kmetije skupaj opravljajo 208 dopolnilnih dejavnosti. Ukvarjajo se s predelavo mleka, mesa, vložene zelenjave, sokov, kisa, marmelade, sušenje sadja.

V občini Ivančna Gorica je v pripravi občinska strategija za razvoj kmetijstva, ki bo vzpodbujala razvoj dopolnilne dejavnosti na kmetijah, dejavnost direktne prodaje lokalnih kmetijskih izdelkov in pridelkov na tržnici ter ekološko kmetijstvo.²¹

Dolenjske Toplice:

Po podatkih MKGP je bilo v letu 2022 število kmetijskih gospodarstev v občini Dolenjske 272, od tega je bilo 114 kmetij, ki so oddale zbirno vlogo na ARSKTRP.

Število registriranih ekoloških kmetij s certifikati v letu 2022 je bilo 4.

Število registriranih kmetij z dopolnilno dejavnostjo je bilo v letu 2022 10, le-te pa so skupaj imele registriranih 103 dopolnilnih dejavnosti.

Občina Dolenjske Toplice vsako leto objavlja javni razpis za dodelitev finančnih sredstev za ohranjanje in razvoj kmetijstva in podeželja za posodabljanje kmetijskih gospodarstev in urejanje kmetijskih zemljišč in pašnikov, zaokrožitev (komasacijo) kmetijskih zemljišč, plačilo zavarovalnih premij, za naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in živilskih proizvodov ter naložbe v nekmetijsko dejavnost na kmetiji ter za podporo delovanju društev s področja kmetijstva, gozdarstva in razvoja podeželja²²

Žužemberk:

---

²⁰ Vir: Občina Trebnje (www.trebnje.si), 2023

²¹ Vir: Občina Ivančna gorica (www.ivancna-gorica.si), 2023

²² Vir: Občina Dolenjske Toplice (www.dolenjske-toplice.si), 2023

Na podlagi podatkov poizvedbe na MGKP je bilo v letu 2022 v občini Žužemberk 634 kmetijskih gospodarstev, iz zbirnih vlog za leto 2022, ki jih je zbrala ARSKTRP, je bilo v občini 419 aktivnih kmetijskih gospodarstev. V občini se kmetije v večini ukvarjajo z živinorejo, in sicer z rejo govedi. Ekoloških kmetij je 17. Število registriranih kmetij z dopolnilno dejavnostjo je 13, skupaj imajo registriranih 62 dopolnilnih dejavnosti. Tudi Občina Žužemberk vsako leto objavlja javni razpis za dodelitev finančnih sredstev za ohranjanje in razvoj kmetijstva in podeželja, predvsem za posodabljanje kmetijskih gospodarstev in urejanje kmetijskih zemljišč in pašnikov²³.

Skupno število ekoloških kmetij na območju LAS STIK v letu 2022 znaša 61 (v območju Trebnjega 20, v območju Ivančne Gorice 20, v območju Dolenjskih Toplic 4, v območju Žužemberka 17). V tabeli lahko vidimo število ekoloških kmetij v letih 2015, 2018 in 2022 (prednosti SWOT analiza, točka T16).

Tabela 6: Število ekoloških kmetij v letih 2015, 2018 in 2022²⁴

Občina	Število ekoloških kmetij 2015	Število ekoloških kmetij 2018	Število ekoloških kmetij 2022
Dolenjske Toplice	4	4	4
Ivančna Gorica	15	20	20
Trebnje	21	21	20
Žužemberk	16	14	17

3.6.2 Gozdarstvo in lesna biomasa²⁵

Lesna biomasa je domač in obnovljiv vir energije, ki ni neomejen, čeprav je Slovenija z gozdom bogata država. Največ gozda na območju LAS ima občina Dolenjske Toplice in spada v sam vrh slovenskih občin, kjer gozdovi pokrivajo več kot 85 % ozemlja, kar tudi močno presega državno povprečje (58 %). Nekoliko nadpovprečno gozdnatost v primerjavi s slovenskim povprečjem pa ima tudi občina Ivančna Gorica. Lesna zaloga na območju iz desetletja v desetletje stalno narašča in predstavlja potencial za učinkovito izrabo lesa.

V regiji JV Slovenija je z Uredbo o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13, 39/15 in 191/20) razglašeni 5.161 ha varovalnih gozdov in 1.598 ha gozdnih rezervatov. Upravljanje in načrtovan posek teh površin mora biti izveden skladno z omenjeno uredbo. V občini Dolenjske Toplice precejšen del gozdnih površin v občini Dolenjske Toplice pokriva Kočevski rog, katerega pretežen del območja porašča strnjen gozd. Pragozd Pečke in Pragozd Rajhenavski Rog sta najbolj znana pragozda, ki spadata med gozdne rezervate.

Glede na GGO Novo mesto in Ljubljana so glavni cilji gospodarjenja z gozdovi proizvodnja lesa, varstvo narave, ohranjanje rastlinskih in živalskih vrst, rekreacija in turizem, ohranjanje voda, čiščenje zraka in regulacijo klime.

²³ Vir: Občina Žužemberk (www.zuzemberk.si), 2023

²⁴ Vir: KGZS (Stane Glač), 2023

²⁵ Vir: Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Novo mesto (2021 – 2030) – osnutek in Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Ljubljana (2021 – 2030) - osnutek, 2023

3.6.3. Priložnosti in izzivi na področju kmetijstva

Kmetijska dejavnost na območju LAS STIK izkazuje raznolikost in pomembno vlogo v ohranjanju podeželskega življenja. Leta 2020 je bilo v štirih občinah skupno 2.376 kmetijskih gospodarstev, s 15.918 ha kmetijskih zemljišč v uporabi. Kljub temu so se pojavile nekatere zaskrbljujoče trende, kot je upad števila kmetijskih gospodarstev in površine kmetijskih zemljišč. Ivančna Gorica je izjema, saj je zabeležila povečanje površine kmetijskih zemljišč v uporabi.

Občine se soočajo s pomanjkanjem sinergij med turizmom in kmetijstvom, kar vodi v nepovezано turistično destinacijo. Na področju kmetijstva prevladujejo živinoreja, poljedelstvo, integrirano in ekološko kmetovanje. Vzpostavljene so kratke dobavne verige, a obstajajo tudi izzivi, kot so pomanjkanje strokovnega znanja, slabo delujoče tradicionalne tržnice in praznjenje kmetij.

Gozdarstvo, bogato prisotno na območju, ponuja obnovljiv vir energije v lesni biomasi. Vendar se pojavljajo tudi izzivi, kot je neregulirano krčenje obdelovalnih površin in potreba po učinkovitejšem gospodarjenju z gozdovi.

Celotna slika kaže na potrebo po celostnem pristopu za spodbujanje trajnostnega razvoja na podeželju, vključno s krepitvijo sinergij med turizmom in kmetijstvom ter izboljšanjem trženja lokalnih produktov (slabosti SWOT analiza, točka S12)²⁶.

3.7 Ranljive skupine

To so skupine prebivalcev na območju LAS, ki so zaradi svojih lastnosti, oviranosti in življenjskih okoliščin pogosto odrinjene na družbeno obrobje in so socialno ogrožene. Zaradi načina življenja, ki ga prinaša sodobna družba, so te skupine manj konkurenčne na trgu delovne sile in drugih področjih.

Pomanjkanje programov za nekatere ranljive skupine, kot so starejši s posebnimi potrebami in osebe z motnjami v duševnem razvoju, dodatno poudarja njihovo ranljivost. Na primer, le ena občina v okviru LAS ima enoto institucionalnega varstva za starejše in posebne skupine odraslih, medtem ko na tem območju ni na voljo dnevnega centra za osebe s težavami v duševnem zdravju. To predstavlja velik izziv za te skupine in zahteva nujno ukrepanje ter razvoj ustreznih programov in storitev za izboljšanje njihovega položaja v skupnosti. (slabosti SWOT analiza, točka S7)²⁷.

3.7.1 Mladi

Tej skupini je potrebno nameniti posebno pozornost, da se prepreči odseljevanje iz območja LAS, ter povečati stopnjo naravnega prirasta. Mladim je potrebno ponuditi priložnosti v lokalnem okolju, jih spodbuditi k aktivnemu sodelovanju v lokalnem okolju ter posledično preprečiti odseljevanje, še posebej iz podeželskih krajev, ki prevladujejo na območju LAS. Po podatkih Eurostata je starostna struktura v kmetijstvu v Sloveniji od leta 2005 praktično nespremenjena in je izrazito nagnjena v prid kategorijam upraviteljev kmetij, ki so starejši od 45 let. Na vsakega upravitelja kmetije, mlajšega od 35

²⁶ SWOT delavnice, intervjuji s kmeti, ZPMS, Rangus, 2023

²⁷ Vir: GOV.SI, [Mreža socialnovarstvenih programov](#), 2023

let, jih je približno osem starih med 35 in 54 ter 12 starejših od 55 let. Zato je spodbujanje konkurenčnosti in privlačnosti za razvoj novih dejavnosti in zaposlitvenih priložnosti na podeželju pri mladih na podeželju, tudi vzpodbude za mlade prevzemnike kmetij, eden izmed učinkovitih ukrepov za razvoj območja. Programi usposabljanja za spodbujanje podjetništva, razvijanje ustvarjalnosti in inovativnosti ter ustrezno podporno okolje pri odločanju mladih na njihovi izobraževalni in karierni poti so ključni elementi podpore.

Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da je **delež registrirane brezposelnosti mladih v starosti 15-24 let relativno visok**, saj je skoraj dvakrat več kot v ostalih starostnih skupinah (razen starejših brezposelnih). Tu so predvsem ranljivi mladi ospiniki, mladi, ki prihajajo iz socialno šibkih okolij (šibko gnotno stanje, nasilje in odvisnost v družinah) ter mladi z neustrezno izobrazbo glede na potrebe trga dela. (slabosti SWOT analiza, točka S6). Slednjim je potrebno omogočiti pridobitev kompetenc, ki jim bodo omogočala večjo konkurenčnost na trgu dela. Mladi na območju LAS nimajo organiziranih centrov za skupno delovanje in druženje, npr. mladinskega centra (slabosti SWOT analiza, točka S13) in **pomanjkanje aktivnosti za mlade** (koncerti, stand-up) (slabosti SWOT analiza, točka S14).

Vendar obstajajo tudi pozitivne ugotovitve iz SWOT analize, kot so že vzpostavljeni profili na socialnih omrežjih, ki povezujejo mlade, aktivno delovanje mladinskih organizacij ter dobro sodelovanje z nacionalnimi mladinskimi organizacijami, kot so MSS in ŠKIS (prednosti SWOT analiza, točka T18, T13)²⁸.

3.7.2 Brezposelni in iskalci zaposlitve

Glede na podatke o brezposelnih iskalcih zaposlitve, je razvidno, da stopnja izobrazbe pomembno vpliva na stopnjo brezposelnosti. Na območju LAS STIK je kar 37,53% vseh brezposelnih posameznikov takih, ki imajo končano osnovnošolsko izobrazbo ali manj. Najmanj brezposelnih (14,62%) je s končano visokošolsko izobrazbo. Starost je tudi pomemben dejavnik zaposlenosti oz. brezposelnosti. Delež registrirane brezposelnosti starejših brezposelnih oseb, sploh starejših od 55 let, je kar 9,5%. Prav tako je delež registrirane brezposelnosti mladih v starosti 15-24 let relativno visok, saj znaša 6,1%, kar je dvakrat več kot v ostalih starostnih skupinah (razen starejših brezposelnih). **Med registriranimi iskalcami zaposlitve je 49 % žensk.** Brezposelne je potrebno dodatno izobraziti oz. usposobiti za delo v obrtnih poklicih, lokalni samooskrbi ali jih motivirati za podjetništvo.

3.7.3 Starejši

Najbolj univerzalen problem, s katerim se soočajo vse razvite družbe in tudi slovenska, je staranje prebivalstva. Problem je prisoten tudi na območju LAS STIK. Povprečna starost prebivalcev območja LAS raste in je v letu 2022 znašala 41,7 let. Večanje deleža starejših prebivalcev nad 60 oz. 65 let v celotni strukturi prebivalstva vplivajo na vsa področja gospodarskega in družbeno-socialnega življenja. Delež starejšega prebivalstva (65+ let) na območju LAS STIK je bil v letu 2022 16,64%, kar je sicer pod povprečjem Slovenije (21,3%). Zaskrbljujoč podatek pa je, da imamo na območju LAS STIK 4,5% odstotka starostnikov (80+ let), ki potrebujejo poseben pristop. Starejši, še posebej starejši od 65 let,

---

²⁸ Vir: SWOT delavnica in intervju (izpostavljeni FB profili občin, Rangus M.), 2023

ki živijo v enočlanskem gospodinjstvu, so vse bolj izpostavljeni stopnji tveganja revščine zaradi vse težjega gmotnega in finančnega položaja. Vse večji delež starejših nakazuje, da je potrebno tem delu populacije nameniti posebno pozornost, saj je **vedno večji delež starejših socialno ogroženih in družbeno izključenih** (slabosti SWOT analiza, točka S4).

3.7.4 Osebe z oviranostmi

Osebe z različnimi oviranostmi imajo zaradi fizičnih, senzornih, psihosocialnih ali intelektualnih ovir zmanjšane ali omejene delovne zmožnosti. Zato so v slabšem položaju **pri vključevanju v družbeno okolje, izobraževanje in na trg dela** in so bolj izpostavljeni izključevanju iz družbe. Natančnih podatkov o številu oseb z različnimi oviranostmi v Sloveniji ni. Po ocenah MDDSZ je Sloveniji med celotno populacijo 8,5 % invalidov, ki imajo lahko različne težave pri vključevanju v okolje. V letu 2022 je bilo na območju LAS STIK 425 delovno aktivnih invalidov (214 moških in 211 žensk), v Sloveniji pa 35.511²⁹. Stopnja registrirane brezposelnosti invalidov je bila januarja 2022 po podatkih ZRSZ 15,9 %.³⁰ Poleg tega pa je potrebno izpostaviti tudi pomanjkanje programov za nekatere ranljive skupine, kot so starejši s posebnimi potrebami in osebe z motnjami v duševnem razvoju, kar predstavlja dodatno oviro za njihovo vključevanje v družbo (slabost SWOT analiza, točka S7)³¹.

3.7.5 Ženske na podeželju

Ženske so marsikje še vedno v **manj privilegiranem položaju**. To velja za tako Slovenijo kot tudi za območje LAS STIK. Neenakost žensk se v prvi meri kaže v neenakosti plačila za opravljeno delo. Čeprav imajo na območju LAS STIK ženske v povprečju precej višjo izobrazbo od moških – višješolsko ali visokošolsko izobrazbo ima 30,12% vseh žensk na območju in le 18,64% moških – je po drugi strani povprečna bruto plača žensk na območju LAS STIK za dobrih 100€ nižja od povprečne bruto plače moških³².

Ženske na podeželju niso enakopravne moškim, kar dokazuje tudi podatek: kmetijsko ministrstvo je v času epidemije covid-19 podeljevalo enkratni solidarnostni dodatek za kmete nad 65 let. Več kot 90% prejemnikov teh sredstev so predstavljale ženske, kar dokazuje, da jih veliko živi na socialnem robu³³. Inštitut za proučevanje enakosti spolov je leta 2022 v okviru projekta Razvoj celostnega pristopa za lajšanje usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja na podeželju opravil raziskavo o enakosti spolov na podeželju, ki je pokazala na preobremenjenost žensk na podeželju³⁴. Po raziskavi kar četrtnina žensk nima prostega časa, 47% žensk je izrazilo preobremenjenost v aspektih poklicnega in družinskega življenja v primerjavi s 16% moških, prav tako je pojavnost doživetega nasilja je pri ženskah enkrat višja kot pri moških, pri čemer prednjači psihično nasilje. Po podatkih Eurostata se je v Sloveniji delež upraviteljic kmetij, mlajših od 35 let, med letoma 2005 in 2016 skrčil z 0,9 % na 0,7 %, delež vseh upraviteljic kmetij pa se je skrčil s 26 % leta 2005 na 20 % leta 2016 (slabosti SWOT analiza, točka S5).

---

²⁹ Vir: SURS www.stat.si, 2023

³⁰ Vir: ZRSZ www.ess.gov.si, 2023

³¹ Vir: GOV.SI, [Mreza-socialnovarstvenih-programov](#), 2023

³² Vir: SURS www.stat.si, 2023

³³ Vir: MKGP, 2023

³⁴ Vir: projekt [TERA](#), 2023

3.7.6 Romi

Romi spadajo v eno izmed najbolj socialno izključenih skupin. Po ocenah različnih institucij kot so CSD, UE, NVO v Sloveniji živi približno od 7.000 do 12.000 Romov, od tega okoli 350 do 400 na območju občin Trebnje in Ivančna Gorica. Največje romsko naselje na območju je Vejar, kjer živi okoli 350 Romov. Romska skupnost v Sloveniji nima položaja narodne skupnosti oz. nacionalne manjšine, gre za posebno etnično skupnost s posebnimi značilnostmi (lastni jezik, kulturo, druge etnične posebnosti). Romi za lokalno skupnost predstavljajo precejšen izziv za njihovo integracijo v okolje in vsakdanje življenje. Glede na ocene o številu in starostni strukturi **Romov gre za populacijo, ki je mlada, večinoma brezposelna**, prejemnica denarno socialne pomoči, brez osnovne izobrazbe in predvsem brez ključnih kompetenc pomembnih za aktivno vključevanje v družbo in še posebej za vstop na trg dela (slabosti SWOT analiza, točka S9).

Na področju občine Trebnje delež romskih učencev v organizirane oblike vzgoje in izobraževanja raste. Po podatkih CSD Novo mesto, enota Trebnje so bili v letu 2022 vsi otroci iz naselja Vejar (21) v starosti od 3 do 6 let vpisani v predšolsko izobraževanje, število romskih otrok v osnovnošolskem izobraževanju v občini tudi raste: leta 2013 je bilo vpisanih 48 otrok, leta 2022 pa 58. Prav tako se večja delež odraslih Romov vključenih v program Osnovne šole za odrasle (69 leta 2014 in 85 leta 2022). Po podatkih CSD Ljubljana, enota Grosuplje je v občini Ivančna Gorica nekaj romskih družin. V osnovno šolo je vključen en otrok. Prav tako je v vrtec vključen en otrok. Druge romske družine imajo še majhne otroke in noben od njih ni vključen v vrtec.

Odrasli Romi se aktivno vključujejo tudi v različne programe splošnega neformalnega izobraževanja in usposabljanja, v katere so večinoma napoteni s strani ZRSZ kot del aktivne politike zaposlovanja. Kljub temu je njihova izobrazbena struktura zelo slaba. Še vedno zelo velik delež nima dokončane niti osnovne šole, še manj jih ima končano srednješolsko in visokošolsko izobraževanje.

3.7.7 Visoka stopnja umrljivosti zaradi samomora

Poleg tega je treba omeniti, da se statistično gledano več samomorov zgodi v vzhodnem delu Slovenije, kamor spada tudi območje LAS. Čeprav število samomorov na tem območju ne odstopa bistveno od povprečja v Sloveniji, je splošno stanje v državi tako visoko in alarmantno, da se ta pojav šteje kot resna težava, ki zahteva nujno naslavljanje. Samomori lahko predstavljajo pomemben dejavnik ranljivosti prebivalcev, še posebej tistih z duševnimi stiskami, in zato je ključno razvijati in izvajati programe ter storitve za podporo duševnemu zdravju na tem območju (SWOT analiza, točka S22)³⁵.

4. Analiza razvojnih potreb in potenciala območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

Območje LAS STIK predstavlja povezano območje, ki ga zaznamuje skupna zgodovina, porečje Krke in Temenice, kraški značaj območja, kulturna dediščina in številne funkcionalne povezave med posameznimi občinami, tako na področju vzgoje in izobraževanja, gospodarskih aktivnosti in zaposlitvenih priložnosti, kulture, turističnega razvoja, športa in drugje. Kljub številnim skupnim lastnostim območje zaznamuje tudi raznolikost naravne in kulturne dediščine, obstoječe turistične ponudbe, dostopnosti lokalno pridelane hrane, pa tudi dostopnosti storitev in infrastrukturne opremljenosti. Območje LAS STIK ponuja izjemne potenciale, kar na eni strani ponuja priložnosti za

---

³⁵ Vir: NIJZ, Za dobro javno zdravje, 2022

razvoj, na drugi strani pa omogoča prelivanje učinkov, deljenje praks in napajanje in raznolikih izkušenj.

4.1 SWOT-analiza

PREDNOSTI (naša »interna« značilnost)	SLABOSTI (naša »interna« značilnost)
<ul style="list-style-type: none"> • (T1) Ugodna lega in prometna dostopnosti (bližina avtoceste, železnica, dober dostop do glavnega mesta in regionalnega centra), bližina meje s Hrvaško, • (T2) prometna infrastruktura (železnice, cesta, kolesarske proge, internet na celotnem območju), • (T3) raznolika struktura gospodarskih panog, • (T4) nizka stopnja brezposelnosti in zmanjševanje stopnje tveganja revščine, • (T5) demografska struktura: prirast prebivalstva, (priseljavanje), • (T 12) Razvito podeželje z močno tradicijo kmetijstva, čebelarstvo, zeliščarstvo, • (T16) Ekološke kmetije, • (T6) Ponudba lokalnih izdelkov, povezanih v kolektivno blagovno znamko Dobrote Dolenjske, • (T8) Številna in raznolika društva (kulturna, umetniška, športna društva (rokomet, nogomet, mažorete, hokej, padalstvo, lokostrelstvo), mladinsko društvo, taborniki, planinska društva idr.), • (T7) Neokrnjena narava, številna naravna bogastva (Temenica – ponikalnica, Krka, topli vreli, kraški pojavi), • (T9) Obstoječe institucije na področju izobraževanja in kulture (osnove in srednje šole, CIK, JSKD, Univerza za tretje življenjsko obdobje idr.), • (T10) Prisotna športna infrastruktura in tradicija športnih klubov, • (T17) Multikulturnost, • (T11)Obstoječa turistična ponudba in potenciali: <ul style="list-style-type: none"> ○ Visoka vinska kultura in znanje: nagrajeni vinarji, sommelierji, vinogradništvo (cviček in ostala vina), ○ Obstoječe etnološke in muzejske zbirke, ○ Galerija likovnih samorastnikov Trebnje, ○ 15. poldnevnik, 	<ul style="list-style-type: none"> • (S1) Neenakomeren razvoj infrastrukture na območju LAS (slabe lokalne ceste, pomanjkanje obvoznic okrog središč manjših krajev (Žužemberk, Dolenjske Toplice), nesklenjene kolesarske proge), • (S4) Staranje prebivalstva in visok dežel starostnikov, ki zahtevajo posebno nego, • (S3) Priseljavanje zgolj v večje centre, manjši kraji (vasi) se praznijo, • (S5) Neenakost spolov in velika ranljivost žensk na podeželju, • (S7) Pomanjkanje programov za nekatere ranljive skupine: starejši s posebnimi potrebami in osebe z motnjami v duševnem razvoju, • (S8)Neenakomeren gospodarski razvoj in velike razlike med na eni strani občinama Trebnje in Ivančna Gorica ter občinama Žužemberk in Dolenjske Toplice na drugi strani, • (S6) Pomanjkanje delovne sile, a hkrati otežen vstop mladih na trg, • (S9) Nizek delež zaključevanja formalnega izobraževanja med Romi, • (S24) Odsotnost strateškega pogleda in vizije za splošni (prostorski) razvoj občin in celotnega območja ter posebej turizma, kmetijstva in podeželja; zaradi tega spregledani v državi in EU, • (S2) Dotrajanost infrastrukture: železnica ni obnovljena, neurejen javni prevoz, neustrezna parkirna politika, številni prazni neizkoriščeni objekti, • (S10) Omejena športna ponudba: omejena izbira za različne športe, premalo rekreacijskih poti, nedostopnost športnih aktivnosti na vaseh • (S11) Neenakomerna turistična razvitost: <ul style="list-style-type: none"> ○ Območje LAS ni povezana turistična destinacija, ○ nepovezana turistična ponudba na ravni občin in območja (odstotnost destinacijskega menedžmenta), ○ neizkoriščeni turistični potenciali, ○ pomanjkanje znanja za načrtovanje

<ul style="list-style-type: none"> ○ Sakralna dediščina (številne cerkve in znamenja, delujoča samostana, verski turizem) ○ Arheološka dediščina (železna doba, rimsko obdobje) ○ Kulturna dediščina, zgodovina, zgodbe in izročila (gradovi in razvaline, Kočevski Rog) ter nesnovna dediščina (zbrani materiali s strani društev, že izvedeni projekti), ○ Rokodelska dediščina, ○ Železolivarska tradicija, ○ Obstoječa turistična ponudba: vrhunski chefi, kakovostne namestitve, zdravilišče, ○ Razvita kulinarična piramida, Dolenjske in 1. regionalni kulinarični zemljevid za gastronomsko regijo Dolenjska, ○ Obstoječi dogodki in festivali, ○ Ponudba termalnega turizma, ○ Smučišče, ○ Možnost celoletne turistične ponudbe. ● (T18) Obstoječi profili na socialnih omrežjih, ki povezujejo prebivalce, ● (T13) Mladinske organizacije, dobro sodelovanje z nacionalnimi mladinskimi organizacijami (MSS, ŠKIS) ● (T14) Izjemni posamezniki, ki so in še pomembno vplivajo na razvoj, prepoznavnost in ugled območja ● (T15) Zavedanje o pomenu sonaravnega razvoja na ravni politike (OVE, URE, čista voda). 	<p>in razvoj turizma, premalo tur. ponudbe in kakovostne tur. ponudbe (gastronomski produkti, kakovostne namestitve),</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ pomanjkanje promocije turistične ponudbe (zastareli materiali), ○ ni ustreznega in enotnega označevanja tur. znamenitosti, ○ ni domišljeno delovanje TIC, ○ relativno kratka doba bivanja turistov, ○ Nepovezanost turizma in kmetijstva, ni sinergij, ○ Slabo stanje ohranjenosti gradov in druge stavbne dediščine, ○ Šibka gastronomska identiteta in prepoznavnost regije; premalo lokalne gastronomske ponudbe (lokalne sestavine), ● (S 12) Kmetijstvo in preskrba s hrano: <ul style="list-style-type: none"> ○ Krčenje obdelovalnih površin in nižanje lokalne samooskrbe, ○ Pomanjkanje strokovnega znanja na ravni občin za pripravo strateških smernic za razvoj kmetijstva, ○ slabše razvita prodaja hrane na kmetijah, ○ Šibka inovativnost na kmetijah – kmetije niso dovolj podjetniško naravnane, pomanjkanje inovativne pridelave/ predelave hrane, ○ Tradicionalne tržnice ne funkcionirajo (niso prilagojene potrebam sodobnega človeka), ○ Praznjenje kmetij: stare kmetije naseljene s sezonskimi/ gradbenimi delavci iz tujine, ● (S13) Pomanjkanje prostorov za dejavnosti in društva (kulturna, umetniška, mladi..): razstavna galerija, plesna dvorana, multimedijaska učilnica, ● (S14) Pomanjkanje vsebin in aktivnosti za mlade (koncerti, stand-up), pomanjkanje politik za mladino), ● (S15) Onesnaženost okolja v nekaterih delih območja, ● (S16) Družba v precepu: <ul style="list-style-type: none"> ○ Visok življenjski standard, ki vodi v razvajenost (pomehkuženost), ○ Upad duha prostovoljstva, pomanjkanje podmladka v društvih
---	---

	<p>in organizacijah.</p> <ul style="list-style-type: none"> • (S17) Pomanjkanje znanja za uspešno pridobivanje EU in drugih razvojnih sredstev (prijavljanje in vodenje projektov), • (S18) Odsotnost aktivne podpore razvoju podjetniških idej (podjetniški inkubator), • (S19) Pomanjkljivo znanje o in uporaba obnovljivih virov energije, • (S20) Zapiranje storitev na podeželju (zdravstvo, pošta, banka), • (S21) Omejene možnosti za zeleno mobilnost, • (S22) Visoka stopnja umrljivosti zaradi samomora, • (S23) Visok delež uporabnikov pomoči na domu.
PRILOŽNOSTI (zunanji dejavniki)	NEVARNOSTI (zunanji dejavniki)
<ul style="list-style-type: none"> • Transitna lega območja, • Posodobitev železnice, • Mladi upokojenci – aktivni ljudje z znanji, izkušnjami in željo po druženju, • Turizem – dvig kakovosti in razvoj novih produktov: <ul style="list-style-type: none"> ○ Raznolikost naravnih in kulturnih znamenitosti, ○ Razgibanost pokrajine (kraške značilnosti), ○ Boljša regulacija turističnega vodenja na nacionalni ravni, ○ Strateška podpora razvoju kakovostnih tur. produktov, ○ Razvoj prepoznavnih turističnih spominkov, ○ Uvajanje destinacijskega menedžmenta (povezovanje, mreženje, gradnja kakovosti), razvoj močne turistične znamke z jasno identiteto, oblikovanje integralnih proizvodov ○ Bližina turističnih centrov (Dolenjske Toplice, Šmarješke Toplice), ○ Trendi v turizmu (glamping, savna, gastronomija, dopolnilne dejavnosti na kmetijah...), ○ Razpisi za sofinanciranje in razvoj produktov na lokalnem in nacionalnem nivoju; ukrepi MŠTG in STO, • Sinergije znotraj LAS: <ul style="list-style-type: none"> ○ delitev infrastrukture (športni 	<ul style="list-style-type: none"> • Propadanje kulturnih objektov in dediščine ter kulturne krajine, • Nizkokakovostne rešitve na področju turizma in širše: kopiranje ponudbe, idej, • Slovenska zakonodaja: <ul style="list-style-type: none"> ○ na področju pridelave in predelave živilskih izdelkov, ○ projektni pogoji na območju Nature 2000, ○ dolgotrajni postopki prostorskih sprememb, ○ smatranje rokodelstva kot gospodarske panoge, ne kot kulturne dediščine, ○ Stroge omejitve HCCP, ○ pomanjkanje regulacije pri sledenju izvora hrane, ○ regulacija dobave hrane v javnih zavodih, ○ Vloga velikih trgovcev pri dostopu lokalnih proizvodov na police, ○ Nerealni in nevarni cilji SKP za ekološke kmetije, ○ in EU standardi (prezahtevni in veliko birokracije), • Nelegalno izvajanje turistične dejavnosti (vodenje idr.), in druge nepredvidene spremembe (pandemija, nemiri, gospodarska kriza), • Podnebne spremembe (ujme, toče, suše), • Izginjanje reke Temenice, • Zapletena birokracija pri prijavi in vodenju projektov, • Odseljevanje,

<ul style="list-style-type: none"> centri, kongresne dvorane), <ul style="list-style-type: none"> ○ znanja in izkušnje (lokalna samouprava, JSKD, CIK...), ○ sodelovanje društev, ○ upravljanje turistične destinacije, • Digitalizacija, • Obstoječa izobraževanja na področju lokalne samooskrbe in turizma, • Povezovanje različnih starostnih skupin (medgeneracijsko sodelovanje), • Relativno visoka kupna moč širše regije, • Interes za lokalno pridelano hrano, • Obstoječe tehnološke rešitve za boljši dostop sveže hrane (npr. prodajni avtomati) – možnost prenosa praks, • Znanje o novih načinih kmetovanja, o uvajanju novih izdelkov, • Obstoječe sheme kakovosti in instrumenti za razvoj, • Zadružništvo - zadruga kot speči velikan, • Uporaba žive dediščine v turizmu in kot poslovna priložnost, • Skupnostne oblike dela, • Povezovanje mladinskih društev znotraj in izven območja LAS (DNŠ, DPŠ, Društvo grosupeljskih študentov), • Razvoj okoliških občin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Padec kupne moči, • Pasivnost družbe: nepovezanost prebivalstva, odsotnost skupnostnega duha, upad prostovoljstva in dela v društvih, pomanjkanje volje za udeležbo na dogodkih, <ul style="list-style-type: none"> ○ pasivnost in nizka stopnja motiviranosti mladih za napredek, odsotnost truda za rezultate; hkrati nezaupanje v mlade (težko dobiti delovne izkušnje/študentsko delo razen strežbe in nekvalificiranega dela) • Izginjanje / izgubljanje tradicionalnih znanj, • Nezaznavanje priložnosti, • Izvajanje projektov, ki so sami sebi namen in nimajo trajnostne vrednosti, • Premalo vlaganj v izobraževanje in ozaveščanje glede zdrave hrane (kaj je ekološka hrana, biološko pridelana hrana itd.) in lokalnega porekla, • Zaostajanje na področju turizma: ni razvoja, pomanjkanje sredstev, kadrov, investitorjev, • Podnebne spremembe, • Beg dobrih idej in inovacij, • Odsotnost strateškega razmisleka o pomenu sekundarnega, predvsem poklicnega izobraževanja, • Nezainteresiranost države za vlaganje v cestno in železniško infrastrukturo – spregled države, • Dejavniki tveganja za zdravje: prekomerna prehranjenost otrok, slabši telesni fitness, povišan krvni tlak.
--	--

4.2 Potrebe in potencial območja

Potrebe in potenciali območja LAS so bili prepoznani na podlagi analize obstoječega stanja območja LAS, analize SWOT in izkazanih potreb in pobud prebivalcev in predstavnikov ključnih deležnikov območja LAS, podanih na delavnicah in v intervjujih ter projektnih predlogih in pobudah. Iz analize tako zbranih informacij in pobud, so oblikovane naslednje ključne potrebe okolja:

POTREBA 1: spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva in podpornega okolja,

POTREBA 2: spodbujanje krepitve samooskrbe na območju LAS in spodbujanje kratkih dobavnih verig ter zagotavljanja kakovostne hrane,

POTREBA 3: spodbujanje trajnostnega turizma,

POTREBA 4: skrb za okolje ter krepitev trajnostnih pristopov in zelenih rešitev na vseh področjih dela in življenja območja,

POTREBA 5: večja energetska učinkovitost območja in povečanje rabe energije iz obnovljivih virov,

POTREBA 6: trajnostno upravljanje z naravnimi viri,

POTREBA 7: vzpodbujanje različnih oblik trajnostne mobilnosti,

POTREBA 8: varovanje biotske pestrosti ter varovanje kulturne in naravne dediščine,

POTREBA 9: spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja,

POTREBA 10: zagotavljanje zdravega in aktivnega življenja vsem prebivalcem območja,

POTREBA 11: spodbujanje socialnega vključevanja ranljivih skupin, mladih in starejših prebivalcev, invalidov, tujcev ter pripadnikov različnih narodnostih,

POTREBA 12: krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše,

POTREBA 13: spodbujanje aktivnega staranja,

POTREBA 14: zagotavljanje ravnotežja med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela s spodbujanjem izobraževanja in usposabljanja prebivalcev območja v podporo pridobivanja ključnih in poklicnih kompetenc.

➤ **gospodarstvo, podjetništvo, razvoj podjetniškega podpornega okolja, podjetniških iniciativ, podjetniških znanj, ustvarjalnosti in inovativnosti**

Območje LAS sodi med gospodarsko razvita in aktivna območja, pri čemer se večina (85%) gospodarskih družb, ki zaposlujejo 89% ljudi in ustvarijo kar 93% vseh prihodkov območja nahaja v Trebnjem in Ivančni Gorici. Enako velja tudi za podjetniško dejavnost, ki je močno razvita in razvejana, vendar je večinski delež podjetnikov v krajih občine Trebnje in Ivančne Gorice. **Zato bo v prihodnje smiselno spodbujati in krepiti podjetniško klimo in poslovno okolje** na celotnem območju LAS, s poudarkom **na spodbujanju podjetništva pri mladih in ženskah na podeželju** in sicer tako v obliki izobraževanja, karierne orientacije, kakor tudi v obliki razvoja podpornega okolja.

Območje LAS ima ugodno zaposlitveno sliko z nizko stopnjo brezposelnosti, pri čemer je zaskrbljujoče, da se delež starejših (starejši od 55 let) brezposelnih oseb veča, prav tako visok pa je tudi delež mladih brezposelnih (starost 15-24 let); več kot tretjina le-teh je brez poklicne ali celo brez osnovnošolske izobrazbe. Tudi **območje LAS se sooča z visoko strukturno brezposelnostjo** (neustrezna izobrazba glede na potrebe trga dela).

Na območju LAS je močno prisotna obrtna dejavnost in tudi dediščina poklicev, ki počasi izumirajo (tesarstvo, kolarstvo, kovaštvo, livarstvo, pokrivanje s slamo, suha roba...), pa vendar so posamezniki, ki te obrti ohranjajo, bodisi zaradi razvoja novih podjetniških priložnosti, dejavnosti na kmetiji ali turističnih produktov. Zato bo smiselno tudi v bodoče spodbujati aktivnosti v podporo ohranjanja starih obrti in poklicev (**izobraževanje in medgeneracijski prenos znanja**)

Razvojne potrebe in potenciali območja:

- spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva in podpornega okolja,
- spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja,
- krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše,
- zagotavljanje ravnotežja med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela s spodbujanjem izobraževanja in usposabljanja prebivalcev območja v podporo pridobivanja ključnih in poklicnih kompetenc.

➤ **razvoj storitev v podporo ohranjanju kulturne dediščine na podeželju in v urbanih središčih z razvojem dejavnosti za prosti čas, turizem in kulturo**

Območje LAS ima **bogato** naravno in **kulturno dediščino** ter naravne danosti, ki predstavljajo velik potencial za razvoj nove in nadgradnjo obstoječe turistične ponudbe, tako s področja športa, kulturne in naravne dediščine, nastanitve, kulinarike... Območje **LAS ima pestro turistično ponudbo: kulturni, zdraviliški in športni turizem**. Slabost je nepovezanost lokalnih akterjev in obstoječe turistične ponudbe, nezadostna in inovativna promocija turizma in trženja turističnih kapacitet. Zato bo v bodoče smiselno spodbujati sodobne trženjske aktivnosti turističnih produktov, krepanje destinacijski menedžment ter druge aktivnosti, ki bodo omogočale povezovanje ponudnikov in turističnih potencialov na območju LAS in širše.

Na območju LAS je močno prisotna obrtna dejavnost in tudi dediščina poklicev, ki počasi izumirajo (tesarstvo, kolarstvo, kovaštvo, livarstvo, pokrivanje s slamo, suha roba...), pa vendar so posamezniki, ki te obrti ohranjajo, bodisi zaradi razvoja novih podjetniških priložnosti, dejavnosti na kmetiji ali turističnih produktov. Zato bo smiselno tudi v bodoče spodbujati aktivnosti v podporo ohranjanja starih obrti in poklicev (**izobraževanje in medgeneracijski prenos znanja**)

Območje se ponaša z izjemno kulturno-stavbno dediščino (stare kašče, kozolce, sušilnice sadja), ohranjene so stare obrti, v porastu je konjereja in čebelarstvo. Prav **ohranjanje dediščine** ter iskanje inovativnih oblik njene obnove, promocije in trženja ustvarja priložnosti za razvoj novih zelenih delovnih mest.

Območje ima tudi tradicionalne prireditve, prikazuje **starih koledarskih šeg in navad** (Anin sejem v Višnji Gori, Grajske igre v Žužemberku, pohod po Jurčičevi poti, pohod Popotovanje od Litije do Čateža, Iz trebanjskega koša, Topliška noč ipd.), ki predstavljajo kakovosten kulturni potencial, ki ga je potrebno v bodoče povezovati in nadgrajevati z inovativnimi vsebinami in pristopi.

Razvojne potrebe in potenciali območja:

- spodbujanje trajnostnega turizma,
- skrb za okolje ter krepanje trajnostnih pristopov in zelenih rešitev na vseh področjih dela in življenja območja,
- varovanje biotske pestrosti ter varovanje kulturne in naravne dediščine,
- spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja,
- krepanje medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše.

➤ **ozaveščanje o varovanju okolja, ohranjanja naravne dediščine in pomenu lokalne samooskrbe**

Območje LAS ima **bogato naravno** in kulturno **dediščino ter naravne danosti**, ki predstavljajo velik potencial za razvoj nove in nadgradnjo obstoječe turistične ponudbe, tako s področja športa, kulturne

in naravne dediščine, nastanitev, kulinarike... Območje **LAS ima pestro turistično ponudbo**: kulturni, zdraviliški in športni **turizem**. Slabost je nepovezanost lokalnih akterjev in obstoječe turistične ponudbe, nezadostna in inovativna promocija turizma in trženja turističnih kapacitet. Zato bo v bodoče smiselno spodbujati sodobne trženjske aktivnosti turističnih produktov, krepiti destinacijski menedžment ter druge aktivnosti, ki bojo omogočale povezovanje ponudnikov in turističnih potencialov na območju LAS in širše.

Na območju LAS STIK se zazna trend upada števila kmetijskih gospodarstev in površin kmetijskih zemljišč za uporabo in večanje nerodovitnih površin in gozda. Večji del **kmetijskih gospodarstev** in zemljišč se nahaja na območju občin Ivančna Gorica in Žužemberk, najnižji delež kmetij pa je na območju občine Dolenjske Toplice.

Kljub temu ima kmetijstvo še vedno pomembno vlogo na celotnem območju LAS STIK, kar se vidi iz vlaganj v ohranjanje in razvoj kmetijske dejavnosti na območju ter v aktivnosti vzpodbujanja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, **ekološkega kmetovanja, trženja kmetijskih izdelkov in pridelkov ter podporo aktivnosti, ki razvijajo kratke dobavne verige** (neposredna prodaja izdelkov na kmetijah, na tržnicah, spletna prodaja, kmetje imajo lastne predelovalne in prodajne prostore, ali pa sodelujejo s kmetijskimi zadrugami).

Območje LAS ima razvite blagovne znamke: Dobrote Dolenjske, Prijetno domače..., ki jih je smiselno nadgraditi s sodobnimi promocijskimi in trženjskimi pristopi ter krepiti njihovo kakovost, izvirnost in konkurenčnost.

Območje LAS je bogato z gozdom, največ gozda pa ima občina Dolenjske Toplice, ki sodi v sam vrh slovenskih občin, kjer gozdovi pokrivajo več kot 85% ozemlja. Lesna zaloga na območju LAS STIK stalno narašča in predstavlja potencial za **učinkovito izrabo lesa**. V občini Dolenjske Toplice se nahaja tudi pragozd Pečke in Pragozd Rajhenavski Rog, ki sodita med gozdne rezervate.

Območje LAS ima bogato naravno dediščino in kakovostne naravne danosti, kar predstavlja izzive na področju gospodarjenja z naravnimi danostmi (gozdovi, zelene površine, voda...), varstva narave, ohranjanja rastlinskih in živalskih vrst, ohranjanja vode, čiščenja zraka in regulacije klime ter upravljanje z dejavnostmi, ki potekajo v naravi (kot npr. rekreacija, turizem, gospodarske dejavnosti). Zaradi uzurpacije prostora z razpršeno gradnjo se **območje LAS sooča tudi z okoljskimi izzivi** na področju čiščenja in odvajanja odpadnih voda, varovanja virov pitne vode ter podtalnice, poplavne ogroženosti rek Krke in Temenice ter plazov.

Na območju LAS bo zato potrebno pozornost namenjati prepoznavanju in izkoriščanju obstoječih naravnih danosti, **obnovljivih virov energije ter preprečevanju degradacije okolja z intervencijami** v krepitve zavedanja vseh deležnikov (organizacij in posameznikov) o učinkoviti rabi energije, rabi energije iz obnovljivih virov, o učinkovitem ravnanju z naravnimi viri, trajnostnem ravnanju z odpadki ter drugih **trajnostnih pristopov** in zelenih rešitev na vseh področjih življenja in dela, krožnega gospodarstva in **trajnostne mobilnosti**.

Razvojne potrebe in potenciali območja:

- spodbujanje krepitve samooskrbe na območju LAS in spodbujanje kratkih dobavnih verig ter zagotavljanja kakovostne hrane.
- spodbujanje trajnostnega turizma.
- skrb za okolje ter krepitve trajnostnih pristopov in zelenih rešitev na vseh področjih dela in življenja območja.
- večja energetska učinkovitost območja in povečanje rabe energije iz obnovljivih virov.
- trajnostno upravljanje z naravnimi viri.
- vzpodbujanje različnih oblik trajnostne mobilnosti.

- varovanje biotske pestrosti ter varovanje kulturne in naravne dediščine.
- spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja.

➤ **izboljšanje kakovosti življenja na podeželju s spodbujanjem zdravega življenjskega sloga, izboljšanjem socialne vključenosti ter krepitevijo medgeneracijskega sodelovanja**

Prebivalstvo na območju LAS STIK se veča, vendar se tudi stara. Povprečna starost prebivalcev območja LAS STIK raste, viša pa se tudi indeks staranja, ki je v letu 2022 znašal 100,8 (Slovenija 139,9). Območje LAS STIK ima tudi ugoden selitveni prirast. Kljub temu pa za celo območje velja, da se večina priseljevanj dogaja le v večjih naseljih, medtem ko večji del manjših naselij demografsko stagnirajo.

Na območju LAS STIK se stopnja tveganja **socialne izključenosti** in revščine znižuje, kljub temu pa se okolje sooča z nevarnostmi tveganja revščine in socialne izključenosti ranljivih ciljnih skupin (mladi, ženske, starejši, invalidi, osebe z oviranostmi, tujci, brezposelni, Romi...). Mladi z izobrazbo se izseljujejo oz. se po končanem šolanju ne vračajo v lokalno okolje. Na območju LAS živijo pripadniki romske skupnosti, ki so večinoma mlajši, brezposelni in brez ključnih kompetenc za aktivno vključevanje v družbo in na trg dela. Na območju LAS so zelo dejavna društva oseb različnih invalidnosti, katerih člani se zaradi svojih oviranosti pogosto soočajo z izključenostjo in visoko stopnjo tveganja revščine. Tudi v bodoče bo **potrebno spodbujati programe, ki bojo omogočali vključevanje vseh ranljivih skupin v družbo** ter izboljšanje njihovih možnosti zaposlovanja, socialno pravičnost in varstvo, **spodbujati aktivno staranje**, boj proti socialni izključenosti, **visoko stopnjo izobraženosti** ter ustrezne usposobljenosti. Hkrati pa bo potrebno nameniti pozornost privlačnosti okolja za življenje mladih (kultura, šport, aktivno preživljanje prostega časa, zaposlitvene in bivanjske možnosti...) tako v urbanih središčih, kakor tudi na podeželju.

Razvojne potrebe in potenciali območja:

- vzpodbujanje različnih oblik trajnostne mobilnosti,
- varovanje biotske pestrosti ter varovanje kulturne in naravne dediščine,
- spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja,
- zagotavljanje zdravega in aktivnega življenja vsem prebivalcem območja,
- spodbujanje socialnega vključevanja ranljivih skupin, mladih in starejših prebivalcev, invalidov, tujcev ter pripadnikov različnih narodnosti,
- krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše,
- spodbujanje aktivnega staranja.

5. Opis SLR, njenih ciljev in ukrepov, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

Strategija lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino Suhe krajine, Temenice in Krke (LAS STIK) je pripravljena s potrebami in cilji obeh programov, katerih skladi so vključeni v izvajanje LEADER/CLLD na območju LAS:

SLR LAS STIK prispeva k celovitemu razvoju območja, tako podeželja kot urbanih območij, socialnim, ekonomskim in okoljskim ciljem v skladu s Strateškim načrtom skupne kmetijske politike 2023-2027 in Programom evropske kohezijske politike 2021-2027:

- EKSRRP – SLR LAS STIK bo prispevala k specifičnemu cilju SC8 »**Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk k kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom**«
- ESRR – SLR LAS STIK bo prispevala k specifičnemu cilju 9.2 »**Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja, določenem v točki ii) e) prvega odstavka 3. člena Uredbe 201/1058/EU.**

Pri pripravi analize lokalnih razvojnih potreb in potenciala območja sta bila navedena cilja izhodišče in vodilo. Poleg Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023-2027 in Programa evropske kohezijske politike 2021-2027 smo pri pripravi SLR upoštevali tudi obstoječe relevantne strateške in programske dokumente ter politike :

- Evropski zeleni dogovor oz. Strategija od vil do vilic
- Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030
- Dolgoročna vizija za podeželska območja do 2040
- Listina EU o temeljnih človekovih pravicah
- Regionalni razvojni program 2021-2027 ter
- področne strategije posameznih občin.

Na podlagi analize lokalnih razvojnih potreb in potenciala območja smo oblikovali ukrepe SLR LAS STIK, ki bodo prispevali k temu, da bo **območje LAS močnejše, odpornejše, bolj povezano in uspešno podeželje.**

Pri oblikovanju ukrepov smo upoštevali ugotovitve Evropskega računskega sodišča (povezava: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_10/SR_Leader_SL.pdf)

Z izvajanjem strategije lokalnega razvoja, t.j. z doseganjem navedenih ciljev z ukrepi, ki naslavlja dejanske potrebe in izzive na območju LAS STIK, se bo na območju LAS povečala **dodana vrednost LEADER/CLLD območja LAS STIK**. Izboljšali bomo socialni kapital, tako da bomo spodbujali povezovanje, sodelovanje, mreženje območja ter gradili skupne vrednote in zaupanje v LAS. Izboljšali bomo lokalno upravljanje, tako da bomo poskrbeli za transparentno delovanje, pregledne in pravočasne postopke, vključevanje zainteresiranih strani, mreženje in redno usposabljanje. S kakovostno izvedenimi projekti, ki bodo naslavljali socialno vključenost vseh prebivalcev na podeželju, spodbujanje zaposlovanja ter podjetništva na podeželju, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja lokalnega prebivalstva, medgeneracijsko sodelovanje, krepitev kompetenc, preventiva in varovanje zdravja, skrb za ranljive skupine, razvoj manjše infrastrukture na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, spodbude ekološkemu kmetovanju idr., pa bomo izboljšali rezultate in učinke na območju LAS.

Inovativni pristop SLR LAS STIK se kaže v tem, da ustvarja pogoje za izvedbo raznovrstnih projektov,

spodbuja nove in sveže zamisli/inovativne rešitve za lokalne potrebe in spodbuja nadgradnjo tistega kar je že na območju. Z vključevanjem različnih deležnikov, uporabo lokalnih virov in endogenih potencialov območja, digitalizacijo, prenosom primerov dobrih praks, podporami po konceptu Pametnih vasi, ipd., se bodo ustvarile trajne spremembe in koristi za območje LAS.

5.1 Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

Opredelitev ciljev

Sklad EKSRP

Strategija lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino Suhe krajine, Temenice in Krke (LAS STIK) za programsko obdobje 2021-2027 je usklajena s Strateškim načrtom skupne kmetijske politike 2023-2027 za Slovenijo in s svojimi ukrepi prispeva k specifičnemu cilju SC8 »Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk k kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom«.

Pri določanju ukrepov smo upoštevali, da bodo projekti v okviru intervencije LEADER prispevali k naslednjim temam: socialna vključenost vseh prebivalcev na podeželju, spodbujanje zaposlovanja ter podjetništva na podeželju, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, razvoj manjše infrastrukture na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, spodbude ekološkemu (idr.) kmetovanju itd. Projekti morajo hkrati prispevati k doseganju ciljev SLR, okoljski trajnosti, socialni vzdržnosti, inovativnosti, enakopravnemu vključevanju različnih partnerjev ter višji dodani vrednosti območja LAS.

Naložbe v veliko infrastrukturo niso upravičene. Podpirajo se lahko manjše investicije na podeželju, in sicer kot del projekta, s poudarkom na širšem pomenu za območje LAS ter dodani vrednosti za projekt, območje in prebivalce območja LAS. Projekt, ki je upravičen v okviru drugih intervencij SN SKP, se lahko podpira preko intervencije LEADER, če je takšna potreba prepoznana v SLR in izkazuje dodano vrednost za razvoj lokalnega območja, kot je dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispevek k rezultatu projekta (npr. skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni, integrirani projekti).

Sklad ESRR

Strategija lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino Suhe krajine, Temenice in Krke (LAS STIK) za programsko obdobje 2021-2027 je usklajena s Programom evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji in s svojimi ukrepi prispeva k specifičnemu cilju 9.2 »Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja.

Pri določanju ukrepov smo upoštevali da bodo projekti v okviru CLLD naslavljali naslednje vsebine: podporo trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva, inovacijam, turizma, varovanju naravne in kulturne dediščine, revitalizaciji javnih površin za skupno uporabo, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju, krepitvi kompetenc, skrbi za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine ter socialni vključenosti.

Ukrepi SLR in izbira kazalnikov

Na podlagi analize lokalnih razvojnih potreb in potenciala območja smo oblikovali štiri ukrepe SLR LAS STIK, ki naslavljajo dejanske izzive območja in bodo prispevali k temu, da bo območje LAS močnejše,

odpornejše, bolj povezano in uspešno podeželje.

V naslednji preglednici prikazujemo intervencijsko logiko, kako je posamezna potreba povezana s posameznim ukrepom, kazalniki in skladom.

Potrebe	Ukrep (vpišite)	Kazalnik	Sklad
<p>spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva in podpornega okolja</p> <p>spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja</p> <p>krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše</p> <p>zagotavljanje ravnotežja med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela s spodbujanjem izobraževanja in usposabljanja prebivalcev območja v podporo pridobivanja ključnih in poklicnih kompetenc</p>	<p>UKREP 1: Razvoj gospodarstva skozi spodbujanje podjetništva in poklicno usmerjanje mladih, spodbujanje podjetniškega podpornega okolja, podjetniških iniciativ, podjetniških znanj, ustvarjalnosti in inovativnosti</p>	<p>R.1PS: Izboljšanje uspešnosti s pomočjo znanja in inovacij: število oseb, ki koristijo svetovanje, usposabljanje, izmenjavo znanja ali sodelujejo v operativnih skupinah evropskega partnerstva za inovacije, ki jih podpira SKP, da se okrepi uspešnost glede trajnostnosti gospodarstva, socialna, okoljska in podnebna uspešnost ter uspešnost glede učinkovite rabe virov.</p>	EKSRP
		<p>R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP</p>	EKSRP
		<p>Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva (razen nosilcev dejavnosti na kmetiji)</p>	ESRR
<p>spodbujanje trajnostnega turizma</p> <p>skrb za okolje ter krepitev trajnostnih pristopov in zelenih rešitev na vseh področjih dela in življenja območja</p>	<p>UKREP 2: Krepitev povezovanja in razvoja območja LAS skozi razvoj (osnovnih) storitev v podporo ohranjanju kulturne dediščine na podeželju in v</p>	<p>R.40 Pametni prehod podeželskega gospodarstva: število strategij pametnih vasi, ki prejemajo podporo</p>	EKSRP
		<p>R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in</p>	EKSRP

<p>varovanje biotske pestrosti ter varovanje kulturne in naravne dediščine</p> <p>spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja</p> <p>krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše</p>	<p>urbanih središčih z razvojem dejavnosti za prosti čas, turizem in kulturo</p>	<p>infrastrukture zaradi podpore iz SKP</p>	
		<p>Število podprtih lokalnih turističnih prireditev/produktov/storitev/programov/modelov/publikacij</p>	ESRR
		<p>Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine</p>	ESRR
		<p>Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo</p>	ESRR
<p>spodbujanje krepitve samooskrbe na območju LAS in spodbujanje kratkih dobavnih verig ter zagotavljanja kakovostne hrane</p> <p>spodbujanje trajnostnega turizma</p> <p>skrb za okolje ter krepitev trajnostnih pristopov in zelenih rešitev na vseh področjih dela in življenja območja</p> <p>večja energetska učinkovitost območja in povečanje rabe energije iz obnovljivih virov</p> <p>trajnostno upravljanje z naravnimi viri</p> <p>vzpodbujanje različnih oblik trajnostne mobilnosti</p> <p>varovanje biotske pestrosti ter varovanje kulturne in naravne dediščine</p> <p>spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja</p>	<p>UKREP 3: Krepitev povezovanja območja skozi ozaveščanje o varovanju okolja, ohranjanja naravne dediščine in pomenu lokalne samooskrbe</p>	<p>R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število operacij, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnostnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju</p>	EKSRP
		<p>R.10 Boljša organizacija dobavne verige: delež kmetij, ki sodelujejo v skupinah proizvajalcev, organizacijah proizvajalcev, na lokalnih trgih, v kratkih dobavnih verigah in shemah kakovosti, ki jih podpira SKP</p>	EKSRP
		<p>R.1PS: Izboljšanje uspešnosti s pomočjo znanja in inovacij: število oseb, ki koristijo svetovanje, usposabljanje, izmenjavo znanja ali sodelujejo v operativnih skupinah evropskega partnerstva za inovacije, ki jih podpira SKP, da se okrepi uspešnost glede trajnostnosti gospodarstva, socialna, okoljska in podnebna uspešnost ter uspešnost glede učinkovite rabe virov.</p>	EKSRP

		Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR
		Število izobraževanj/usposabljanj/programov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja	ESRR
<p>vzpodbujanje različnih oblik trajnostne mobilnosti</p> <p>spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja</p> <p>zagotavljanje zdravega in aktivnega življenja vsem prebivalcem območja</p> <p>spodbujanje socialnega vključevanja ranljivih skupin, mladih in starejših prebivalcev, invalidov, tujcev ter pripadnikov različnih narodnostih</p> <p>krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše</p> <p>spodbujanje aktivnega staranja</p>	<p>UKREP 4: Razvoj podpornega okolja za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju s spodbujanjem zdravega življenjskega sloga, izboljšanjem socialne vključenosti ter krepitvijo medgeneracijskega sodelovanja</p>	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP	EKSRP
		R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: Število oseb zajetih v projekte socialne vključevanja, ki prejemajo podporo	EKSRP
		Število izvedenih programov/delavnic/prireditvev/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin	ESRR
		Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo	ESRR

Preglednica ukrepov, kazalnikov po skladih in predvidenih vrednosti kazalnikov :

Ukrep (vpišite)	Kazalnik (izberite iz spodnjega seznama)	Sklad	Dosežena vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2025 za EKSRP/31. 12. 2024 za ESRR	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2029
UKREP 1: Razvoj gospodarstva skozi spodbujanje podjetništva in poklicno usmerjanje mladih, spodbujanje podjetniškega podpornega okolja, podjetniških iniciativ, podjetniških znanj, ustvarjalnosti in inovativnosti	R.1PS: Izboljšanje uspešnosti s pomočjo znanja in inovacij: število oseb, ki koristijo svetovanje, usposabljanje, izmenjavo znanja ali sodelujejo v operativnih skupinah evropskega partnerstva za inovacije, ki jih podpira SKP, da se okrepi uspešnost glede trajnostnosti gospodarstva, socialna, okoljska in podnebna uspešnost ter uspešnost glede učinkovite rabe virov.	EKSRP	0	30
	R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP	EKSRP		1
	Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva (razen nosilcev dejavnosti na kmetiji)	ESRR	0	15
UKREP 2: Krepitev povezovanja in razvoja območja LAS skozi razvoj storitev v podporo ohranjanju kulturne dediščine na podeželju in v urbanih središčih z razvojem dejavnosti za prosti čas, turizem in kulturo	R.40 Pametni prehod podeželskega gospodarstva: število strategij pametnih vasi, ki prejemajo podporo	EKSRP	0	1
	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP	EKSRP	0	500
	Število podprtih lokalnih turističnih prireditev/produktov/storitev/programov/modelov/publikacij	ESRR	0	15

	Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov /objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR	0	15
	Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo	ESRR	0	100m ²
UKREP 3: Krepitev povezovanja območja skozi ozaveščanje o varovanju okolja, ohranjanja naravne dediščine in pomenu lokalne samooskrbe	R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število operacij, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnostnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju	EKSRP	0	2
	R.10 Boljša organizacija dobavne verige: delež kmetij, ki sodelujejo v skupinah proizvajalcev, organizacijah proizvajalcev, na lokalnih trgih, v kratkih dobavnih verigah in shemah kakovosti, ki jih podpira SKP	EKSRP	0	5
	R.1PS: Izboljšanje uspešnosti s pomočjo znanja in inovacij: število oseb, ki koristijo svetovanje, usposabljanje, izmenjavo znanja ali sodelujejo v operativnih skupinah evropskega partnerstva za inovacije, ki jih podpira SKP, da se okrepi uspešnost glede trajnostnosti gospodarstva, socialna, okoljska in podnebna uspešnost ter uspešnost glede učinkovite rabe virov.	EKSRP	0	100
	Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov /objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR	0	15
	Število izobraževanj/usposabljanj/progr amov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja	ESRR	0	15

UKREP 4: Razvoj podpornega okolja za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju s spodbujanjem zdravega življenjskega sloga, izboljšanjem socialne vključenosti ter krepitvijo medgeneracijskega sodelovanja	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP	EKSRP	0	1000
	R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: Število oseb zajetih v projekte socialne vključevanja, ki prejemajo podporo	EKSRP	0	100
	Število izvedenih programov/delavnic/prireditiv/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin	ESRR	0	15
	Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo	ESRR	0	100m ²

V okviru ukrepov se pričakujejo projekti z dodano vrednostjo za območje LAS. Ukrepi so oblikovani, tako da naslavlja vsebine iz obeh skladov, EKSRP in ESRR. Projekti, ki bodo naslavljali posamezne ukrepe, se bodo izvajali iz sklada, h kateremu vsebinsko bolj prispeva. Pri tem se upošteva, da se za sklad ESRR lahko naslavlja samo naslednje vsebine:

- podpora trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva,
- inovacije,
- turizem,
- varovanje naravne in kulturne dediščine,
- revitalizacija javnih površin za skupno uporabo,
- preventiva in varovanje zdravja,
- medgeneracijsko sodelovanje,
- krepitev kompetenc,
- skrb za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine,
- socialna vključenost.

V okviru ukrepov bomo sledili tudi razvoju koncepta Pametnih vasi, tako da bomo spodbujali inovativne in praktične rešitve za območje LAS, kot so npr. spodbujanje povezovanja različnih akterjev na območju, ohranjanje podeželske naravne in kulturne dediščine in običajev, kulturno in družbeno življenje na podeželju, medgeneracijsko sodelovanje, digitalizacija, idr., ter tako skupnostim na podeželju omogočili boljšo kakovost življenja, trajnostno rabo virov, ohranjanje ter krepitev družbene povezanosti na podeželju.

Opis ukrepov

UKREP 1: Razvoj gospodarstva skozi spodbujanje podjetništva in poklicno usmerjanje mladih, spodbujanje podjetniškega podpornega okolja, podjetniških iniciativ, podjetniških znanj, ustvarjalnosti in inovativnosti

Z ukrepom naslavljamo sledeče razvojne potrebe in potenciale območja:

spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva in podpornega okolja, spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja, krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše, zagotavljanje ravnotežja med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela s spodbujanjem izobraževanja in usposabljanja prebivalcev območja v podporo pridobivanja ključnih in poklicnih kompetenc.

V okviru ukrepa se pričakujejo projekti, ki bodo:

- spodbujali in krepili podjetniško okolje območja LAS
- spodbujali in krepili inovativne oblike vseživljenjskega učenja in razvoja poklicnih kompetenc;
- spodbujali inovativne programe krepitev podjetništva pri mladih in ženskah
- spodbujali inovativne načine razvoja kadrov v okolju LAS (mentorstvo, prekvalifikacije, izpopolnjevanje, promocija poklicev, karijerne priložnosti na podeželju);
- krepili pridobivanje znanj, veščin in spretnosti potrebnih za poklice, ki zagotavljajo zeleni in trajnostni razvoj podeželja;
- spodbujali specializirane podpirne storitve za podjetništvo na področjih kot so npr. turizem, kultura, kreativne industrije, krožna ekonomija, delitvena ekonomija, srebrna ekonomija, idr.

Kazalniki EKSRP:

- R.1PS: Izboljšanje uspešnosti s pomočjo znanja in inovacij: število oseb, ki koristijo svetovanje, usposabljanje, izmenjavo znanja ali sodelujejo v operativnih skupinah evropskega partnerstva za inovacije, ki jih podpira SKP, da se okrepi uspešnost glede trajnostnosti gospodarstva, socialna, okoljska in podnebna uspešnost ter uspešnost glede učinkovite rabe virov.
- R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP

Kazalniki ESRR:

- Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva (razen nosilcev dejavnosti na kmetiji)

Potencialni upravičenci: podjetniki, kmetovalci, podpirne institucije, strokovne organizacije, izobraževalne organizacije, društva.

UKREP 2: Krepitev povezovanja in razvoja območja LAS skozi razvoj storitev v podporo ohranjanju kulturne dediščine na podeželju in v urbanih središčih z razvojem dejavnosti za prosti čas, turizem in kulturo

Z ukrepom naslavljammo sledeče razvojne potrebe in potenciale območja:

spodbujanje trajnostnega turizma, skrb za okolje ter krepitev trajnostnih pristopov in zelenih rešitev na vseh področjih dela in življenja območja, varovanje biotske pestrosti ter varovanje kulturne in naravne dediščine, spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja, krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše.

V okviru ukrepa se pričakujejo projekte, ki bodo:

- spodbujali inovativni razvoj ali nadgradnjo že razvitih in prepoznanih storitev na podeželju in v urbanih središčih;
- spodbujali in krepili razvoj turizma (doživljajskega, trajnostnega, kulturnega, verskega, rekreacijskega,...);
- spodbujali in krepili medgeneracijsko sodelovanje za prenos in ohranjanje kulturne dediščine;
- spodbujali in krepili sodelovanje in povezovanje različnih akterjev v lokalnem okolju;
- spodbujali razvoj novih inovativnih produktov/dejavnosti/storitev/programov/modelov v podporo ohranjanju kulturne dediščine na podeželju z razvojem dejavnosti za prosti čas, turizem in kulturo.

Kazalniki EKSRP:

- R.40 Pametni prehod podeželskega gospodarstva: število strategij pametnih vasi, ki prejemajo podporo
- R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP

Kazalniki ESRR:

- Število podprtih lokalnih turističnih prireditev/produktov/storitev/programov/modelov/publikacij
- Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine
- Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo

Potencialni upravičenci: podjetniki, prebivalci, podporne institucije, strokovne organizacije, lokalne skupnosti, društva, zavodi.

UKREP 3: Krepitev povezovanja območja skozi ozaveščanje o varovanju okolja, ohranjanja naravne dediščine in pomenu lokalne samooskrbe

Z ukrepom naslavljamo sledeče razvojne potrebe in potenciale območja:

spodbujanje krepitve samooskrbe na območju LAS in spodbujanje kratkih dobavnih verig ter zagotavljanja kakovostne hrane, spodbujanje trajnostnega turizma, skrb za okolje ter krepitev trajnostnih pristopov in zelenih rešitev na vseh področjih dela in življenja območja, večja energetska učinkovitost območja in povečanje rabe energije iz obnovljivih virov, trajnostno upravljanje z naravnimi viri, vzpodbujanje različnih oblik trajnostne mobilnosti, varovanje biotske pestrosti ter varovanje kulturne in naravne dediščine, spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja.

V okviru ukrepa se pričakujejo projekte, ki bodo:

- spodbujali in krepili inovativne oblike vseživljenjskega učenja na podeželju (npr. učilnice v naravi, poklici na podeželju, podjetništvo na kmetijah,...);
- spodbujali in krepili varovanje, trajnostno upravljanje in uporabo naravnih virov;
- spodbujali in krepili razvoj turizma skozi naravno dediščino;
- spodbujali in krepili trajnostno mobilnost za zmanjšanje emisij;
- spodbujali in krepili informiranje in ozaveščanje na področju OVE, energetske učinkovitosti, ponovne uporabe in delitvene ekonomije;
- spodbujali in krepili lokalno samooskrbo in skrajšanje dobavnih poti;
- spodbujali in krepili kupovanje in uživanje lokalno pridelane hrane; oz. ozaveščale o pomenu kupovanja in uživanja lokalno pridelane hrane
- ozaveščali o pomenu ekološko pridelane hrane;
- spodbujali in krepili trajnostno predelavo in porabo hrane v podporo zmanjševanja izgub hrane in količin odpadne hrane;
- spodbujali ohranjanje avtohtonih sort in pasem.

Kazalniki EKSRP:

- R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število operacij, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnostnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju
- R.10 Boljša organizacija dobavne verige: delež kmetij, ki sodelujejo v skupinah proizvajalcev, organizacijah proizvajalcev, na lokalnih trgih, v kratkih dobavnih verigah in shemah kakovosti, ki jih podpira SKP
- R.1PS: Izboljšanje uspešnosti s pomočjo znanja in inovacij: število oseb, ki koristijo svetovanje, usposabljanje, izmenjavo znanja ali sodelujejo v operativnih skupinah evropskega partnerstva za inovacije, ki jih podpira SKP, da se okrepi uspešnost glede trajnostnosti gospodarstva, socialna, okoljska in podnebna uspešnost ter uspešnost glede učinkovite rabe virov.

Kazalniki ESRR:

- Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine
- Število izobraževanj/usposabljanj/programov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja

Potencialni upravičenci: podjetniki, prebivalci, kmetovalci, podporne institucije, strokovne organizacije, lokalne skupnosti, društva, zavodi.

UKREP 4: Razvoj podpornega okolja za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju s spodbujanjem zdravega življenjskega sloga, izboljšanjem socialne vključenosti ter krepitvijo medgeneracijskega sodelovanja

Z ukrepom naslavljamo sledeče razvojne potrebe in potenciale območja:

vzpodbijanje različnih oblik trajnostne mobilnosti, spodbujanje trajnostnega in zelenega razvoja podeželja, zagotavljanje zdravega in aktivnega življenja vsem prebivalcem območja, spodbujanje socialnega vključevanja ranljivih skupin, mladih in starejših prebivalcev, invalidov, tujcev ter pripadnikov različnih narodnosti, krepitev medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj ter vzpostavljanje sodelovanja med različnimi deležniki znotraj LAS in širše, spodbujanje aktivnega staranja.

V okviru ukrepa se pričakujejo projekti, ki bodo:

- spodbujali inovativne programe s krepitve in ohranjanja zdravega življenjskega sloga prebivalcev (aktivno preživljanje prostega časa, trajnostna mobilnost);
- spodbujali in krepili aktivnosti za socialno vključevanje ranljivih skupin;
- spodbujali in krepili aktivnosti v podporo zdravemu osebnostnemu razvoju otrok in mladostnikov;
- spodbujali in krepili zdravje / spodbujali in krepili promocijo zdravja delovno aktivnega prebivalstva;
- spodbujali inovativne programe za aktivno staranje;
- spodbujali in krepili modele socialnih storitev na področju dolgotrajne oskrbe vključno s programi aktivnega staranja;
- spodbujali razvoj in krepili inovativne medgeneracijske ali večkulturne programe in vsebine;
- spodbujali razvoj in krepili programe športa in rekreacije v naravi ter organizacijo prireditev, dogodkov in druženj.

Kazalniki EKSRP:

- R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP
- R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: Število oseb zajetih v projekte socialne vključevanja, ki prejemajo podporo

Kazalniki ESRR:

- Število izvedenih programov/delavnic/prireditev/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin
- Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo

Potencialni upravičenci: prebivalci, podporne institucije, strokovne organizacije, lokalne skupnosti, društva, zavodi.

5.2 Opis izvajanja operacij

LAS STIK bo izvajal projekte ki prispevajo k uresničevanju SLR LAS STIK v skladu z določbo 34 (1) (b) Uredbe 2021/1060/EU.

Operacije izbrane preko javnega poziva

Vodilni partner bo pripravil interni akt, ki bo podrobneje opredeljeval merila, postopke, ocenjevanje in izbor projektov.

Merila za izbor projektov bomo, pred prvo objavo javnega poziva za izbor projektov, poslali v pregled in potrditev organoma upravljanja skladov ESRR in EKSRP (v skladu z določili Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v obdobju 2023 – 2027).

Merila za izbor projektov pripravi Upravni odbor v sodelovanju z vodilnim partnerjem. Merila za izbor projektov bodo v skladu z Navodili za pripravo SLR temeljila na prispevku k:

- doseganju cilja in namena intervencije LEADER/CLLD,
- doseganju ciljev SLR,
- okoljski trajnosti,
- socialni vzdržnosti,
- enakopravni vključenosti različnih partnerjev,
- inovativnosti,
- vplivu oziroma dodani vrednosti za območje LAS,
- družbeni spremembi ter k dvigu družbene ozaveščenosti.

Postopek izbora projektov:

Vodilni partner LAS STIK bo v skladu z internim aktom, ki podrobneje opredeljuje merila, postopke, ocenjevanje in izbor projektov, pripravil in objavil javni poziv za izbor projektov.

Odpiranje in preverjanje administrativne popolnosti prispelih vlog izvede vodilni partner LAS.

Vloge ki so administrativno popolne obravnava Ocenjevalna komisija v skladu z merili in kriteriji, ki bodo podrobneje opredeljeni v internem aktu.

Ocenjevalna komisija pripravi poročilo o pregledu prijav, v katerem določi oceno posameznega projekta in za vsak ocenjeni projekt odloči o višini financiranja.

Na podlagi poročila Ocenjevalne komisije Upravni odbor LAS STIK izbira in potrjuje projekte za financiranje. Če Upravni odbor ugotovi, da je poročilo Ocenjevalne komisije pomanjkljivo ali nepravilno, mora Ocenjevalno komisijo pozvati, da poročilo dopolni oziroma ponovno izvede ocenjevanje.

O pritožbah glede izbire oz. neizbire operacije odloča Upravni odbor LAS STIK.

Na podlagi sklepa Upravnega odbora o potrditvi izbranih projektov vodilni partner LAS pošlje vloge v končno odobritev pristojnemu organu, in sicer na Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj (če gre za projekt, ki bi se sofinanciral iz ESRR) oz. na Agencijo RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (če gre za projekt, ki bi se sofinanciral iz EKSRP).

V skladu s členom 31.2 (b) in 34, 3(b) Uredbe 2021/1060/EU LAS zagotavlja, da nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločanja - pri odločanju v LAS nima nobena posamezna interesna skupina več kot 49% glasov, pri odločitvi o izbiri projektov najmanj 50% glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi. V primeru, da bi katerakoli od interesnih skupin preseгла 49 %, oz. pri odločanju o potrditvi projektov imel javni sektor 50% glasov, ima vsak član organa en glas in glasuje v okviru svojega sektorja (javni, ekonomski in civilni). Odločitve na nivoju sektorjev se pretvorijo v skupni glas sektorja.

Sklep je podprt, če zanj glasujeta vsaj dva sektorja.

LAS pri svojem delovanju smiselno uporablja določbe 37. in 38. člena Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11-uradno prečiščeno besedilo, 158/20 in 3/22-ZDeb). Člani, ki sodelujejo pri izboru projektov (ocenjevanju ali potrjevanju projektov), se pri svojem delu izogibajo navzkrižja interesov in se izločijo, kadar so zasebno, poslovno ali kakorkoli drugače povezani s prijaviteljem ali njegovim projektnim partnerjem ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov.

Izbor operacij, kadar je prijavitelj operacije LAS

Projekte, katerih prijavitelj je LAS, se lahko sofinancirajo brez izvedbe javnega poziva. LAS lahko v sodelovanju s partnerji, pripravi in izvaja projekte, ki so v javnem interesu in imajo širšo korist za lokalno območje LAS STIK. Predlog projekta, ki ga prijavlja LAS, pripravi vodilni partner in pri tem upošteva izpolnjevanje izločitvenih in specifičnih meril. Če je upravičenec do podpore LAS in predlog projekta vključuje naložbo, v predlogu projekta določi eno ali več pravnih oseb javnega prava, ki postanejo lastniki naložbe. Vodilni partner predlog projekta posreduje Upravnemu odboru v odločanje ali se jo izbere za sofinanciranje.

Če Upravni odbor predlog projekta izbere za sofinanciranje, ga vodilni partner pošlje v potrditev organu, pristojnemu za končno odobritev projektov, ki o svoji odločitvi obvesti LAS.

Izbor operacij sodelovanja LAS

LAS bo izvajal projekte sodelovanja v okviru sklada EKSRP Vsebinsko bodo projekti sodelovanja naslavljali reševanje specifičnih lokalnih potreb, iskanje izmenjave dobrih praks in novih znanj ter uvajanje inovativnih vsebin na območju LAS. Tematike, ki se bodo naslavljale: samooskrba, kratke dobavne verige, naravna in kulturna dediščina, turizem, mobilnost in drugo.

Projekti sodelovanja se financirajo brez izvedbe javnega poziva. Vsebine, ki bi se lahko izvajale v okviru projektov sodelovanja LAS lahko predlagajo člani LAS, člani Upravnega odbora ali vodilni partner tudi glede na pobude in predloge vsebin s strani drugih LAS. Predlog projekta pripravi vodilni partner, ki ga nato posreduje Upravnemu odboru v odločanje in potrditev. Če Upravni odbor predlog projekta izbere za sofinanciranje, ga vodilni partner pošlje v potrditev organu, pristojnemu za končno odobritev projekta.

6. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

Poziv za oblikovanje LAS

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je 23. decembra 2022 v Uradnem listu objavilo Javni poziv za oblikovanje lokalnih akcijskih skupin in pripravo strategij lokalnega razvoja do leta 2027 in Uredbo o delovanju lokalnih akcijskih skupin in potrditvi strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027 na podlagi česar je LAS STIK pričel z aktivnostmi za ponovno oblikovanje LAS STIK in priprave SLR LAS STIK za programsko obdobje do 2027.

20. januarja 2023 je bil na spletni strani LAS STIK objavljeno vabilo za sodelovanje v Lokalni akcijski skupini Suhe krajine, Temenice in Krke (LAS STIK) v programskem obdobju 2021-2027. Vabilo je bilo objavljeno na spletnih straneh občin območja LAS STIK in na spletni strani mojaobcina.si, poslano po elektronski pošti članom LAS STIK. Poziv je bil objavljen tudi na socialnih omrežjih z namenom, da bi dosegli čim širšo javnost. Animacijo smo izvedli tudi na delavnicah, ki smo jih izvedli v vseh občinah LAS v mesecu februarju. Posebno pozornost smo namenili organizacijam, ki so prednostno namenjene mladim in ženskam na podeželju.

Ob podpisu Pogodbe o ustanovitvi lokalnega partnerstva Lokalne akcijske skupine Suhe Krajine, Temenice in Krke za programsko obdobje do 2027 je imel LAS STIK 66 članov od tega dvanajst (12) iz javnega sektorja, dvajset (20) iz ekonomskega sektorja in štiriintrideset (34) iz civilnega sektorja (vključuje tudi organizacije, ki so prednostno namenjene mladim in ženskam na podeželju).

Postopek priprave SLR LAS STIK

Vodilni partner je že na organih LAS (NO, UO in Skupščina) decembra 2022 predstavil informacije glede novega programskega obdobja CLLD in oblikovanje LAS STIK v novem programskem obdobju ter jih pozval k aktivnemu sodelovanju pri pripravi SLR.

Vodilni partner je v sodelovanju z zunanjo strokovnjakinjo za javnost organiziral in izvedel delavnice, ki so bile namenjene pripravi SWOT analize, opredelitvi potreb in potencialov območja LAS ter oblikovanju ukrepov. Javnost je bila pozvana tudi k pripravi in oddaji projektnih idej, ki izkazujejo potrebe na terenu. V ta namen je vodilni partner oblikoval obrazec.

V mesecu februarju so bile izvedene štiri delavnice, ki so bile namenjene pripravi SWOT analize, opredelitvi potreb in potencialov območja LAS. Izvedena je bila po ena delavnica v občinah območja LAS STIK in sicer:

- Občina Žužemberk 13. 2. 2023
- Občina Dolenjske Toplice 14. 2. 2023
- Občina Ivančna Gorica 20. 2. 2023
- Občina Trebnje 22. 2. 2023

Na delavnice smo vabili vso zainteresirano javnost preko objav na spletnih straneh, objav v nekaterih občinskih glasilih, socialna omrežja (Fb). K sodelovanju so bile povabljene tudi strokovne institucije (KGZ, območni enoti zavoda za varstvo kulturne dediščine - Nm in Lj, območni enoti zavoda varstvo naravne dediščine – Nm in Lj) in organizacije, ki so prednostno namenjene mladim (društvo podeželske mladine, klub študentov). Povabilo je bilo poslano po elektronski pošti vsem članom, ki so vključeni v LAS STIK in so predstavniki različnih sektorjev, ki uresničujejo številne izzive v lokalnem okolju in prispevajo k razvoju območja.

Poleg delavnic je zunanja strokovna sodelavka izvedla tudi individualne intervjuje s predstavniki različnih organizacij in ključnih deležnikov, ki pomembno soustvarjajo in prispevajo k razvoju območja LAS. Intervjuji so bili opravljeni z vsemi, ki so se odzvali na povabilo – ekološki kmet, javni sklad za

kulturne dejavnosti, klub študentov, župani nekaterih občin območja LAS.

Ves čas so potekala tudi telefonska in elektronska individualna svetovanja glede priprave projektnih idej, animacije za udeležbo na delavnicah in sodelovanju pri pripravi SLR.

Na osnovi analize stanja je bila pripravljena SWOT analiza in predlog ukrepov in kazalnikov. V mesecu juniju je vodilni partner v sodelovanju z zunanjo strokovnjakinjo za javnost organiziral in izvedel skupno delavnico na kateri so preverile skupne prepoznane potrebe in priložnosti – SWOT analiza, predlog ukrepov. Da bi omogočili udeležbo čim večjemu številu javnih akterjev, je bila delavnica organizirana na hibriden način in sicer je potekala fizično na CIK Trebnje in na daljavo preko aplikacije zoom. Po delavnici je bilo gradivo poslano v javno obravnavo članom po elektronski pošti z namenom pridobiti dodatne pobude/predloge/komentarje.

Pri pripravi so sodelovali mladi, ženske, ranljive skupine, podjetniki, lokalne skupnosti, javne inštitucije in nevladne organizacije z območja LAS.

Predlog SLR LAS STIK sta obravnavala in potrdila UO na 37. redni seji, dne 19. 7. 2023 in Skupščina na 26. redni seji, dne 19. 7 2023.

7. Opis sistema upravljanja LAS, vključno z upravljanjem, spremljanjem in vrednotenjem, ki dokazujejo zmogljivost LAS za izvajanje SLR

7.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in navedba kadrovskih zmogljivosti, virov financiranja, izkušenj in znanj

Center za izobraževanje in kulturo Trebnje (CIK Trebnje) je javni zavod, ki ga je leta 1959 ustanovila Občina Trebnje z namenom pospeševanja in razvoja izobraževanja odraslih v lokalnem okolju. Leta 2009 sta k ustanoviteljstvu zavoda pristopili Občina Mokronog-Trebelno in Občina Šentrupert, leta 2011 pa Občina Mirna. Sedež zavoda je na Kidričevi ulici 2, v Trebnjem. Zavod razvija in izvaja programe za pridobitev izobrazbe, programe strokovnega in splošnega izobraževanja in usposabljanja za odrasle, za različne ciljne skupine ter s pomočjo namensko oblikovanih programov in projektov razvija in spodbujamo vseživljenjsko učenje različnih ciljnih skupin, zlasti socialno šibkejših (prebivalci podeželja, starejši odrasli, pripadniki romske skupnosti, osebe s posebnimi potrebami, brezposelni,...).

Obsežna je tudi razvojna dejavnost zavoda, ki že več kot petnajst let uspešno sodeluje kot partner ali koordinator v številnih nacionalnih in mednarodnih razvojnih projektih: Phare, EQUAL, ESS, LEADER/CLLD, LL, Erasmus, Justice

Center za izobraževanje in kulturo Trebnje je eden izmed članov LAS STIK in je bil na osnovi večletnih izkušenj in referenc na področju razvoja podeželja, upravljanja projektov in črpanja evropskih sredstev že v programskem obdobju 2014-2020 izbran za vodilnega partnerja LAS STIK.

UO LAS STIK je na svoji 35. redni seji, dne 1. 3. 2023 obravnaval in potrdil, da se za vodilnega partnerja izbere CIK Trebnje in izbor posredoval Skupščini LAS STIK v potrditev. Ta je na svoji 25. redni seji, dne 1. 3. 2023 potrdila izbor UO LAS STIK, da se za vodilnega partnerja LAS STIK za obdobje 2021-2027 izbere Center za izobraževanje in kulturo Trebnje

Center za izobraževanje in kulturo Trebnje je upravno in kadrovsko sposoben za izvajanje nalog vodilnega partnerja LAS STIK:

- za namen priprave SLR zagotavlja eno polno delovno moč za najmanj devet mesecev,
- za namen izvajanja upravljanja LAS bo zagotavlja najmanj eno polno delovno moč na sklad in operativno delovanje,
- ima aktivno pisarno na območju LAS,
- ima ločen transakcijski račun za nakazilo finančnih sredstev,
- ima vzpostavljen ločen računovodski sistem oz. ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa,
- zagotavlja preglednost svojega delovanja ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev;
- vzpostavljeno ima svojo spletno stran.

Center za izobraževanje in kulturo Trebnje kot vodilni partner skladno s tretjim odstavkom 33. člena Uredbe 2021/1060/EU izvaja naslednje naloge:

- krepitev zmogljivosti lokalnih akterjev za razvoj in izvajanje operacij;
- priprava nediskriminatornega in preglednega izbirnega postopka in meril, ki preprečujejo navzkrižja interesov ter zagotavljajo, da nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločitev o izbiri;
- priprava in objava razpisov za zbiranje predlogov;
- izbor operacij in določitev zneska podpore ter predložitve predlogov telesu, odgovornemu za končno preverjanje upravičenosti pred odobritvijo;
- spremljanje napredka pri doseganju ciljev strategije;

- vrednotenje izvajanja strategije.

Center za izobraževanje in kulturo Trebnje je javni zavod. Po računovodskem izkazu Bilanca stanja, na dan 31.12.2022, izkazuje pozitivno poslovanje. Zaposluje visoko izobražen kader, v skladu s Pravilnikom o sistemizaciji in organizaciji delovnih mest CIK Trebnje in s tem zagotavlja operativno delovanje LAS STIK.

7.2 Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

Spremljanje in vrednotenje prispeva k izboljšanju kakovosti načrtovanja ter oceni uspešnost in učinkovitost samega izvajanja SLR. Spremljanje je neprekinjen proces preverjanja vsebine programa in doseganja rezultatov za uporabnike, ki se odvija med izvajanjem posameznega programa z namenom, da se prilagodijo vsa morebitna odstopanja od opredeljenih operativnih ciljev.

Spremljanje in vrednotenje prispeva k izboljšanju kakovosti načrtovanja ter oceni uspešnost in učinkovitost samega izvajanja SLR. LAS STIK bo v programskem obdobju spremljala in vrednotila SLR LAS STIK. Vrednotili bomo različne teme, ki bodo pokazale ustreznost, uspešnost, učinkovitost, rezultate in vplive, kot npr.:

- vrednotenje števila uspešno izvedenih projektov glede na prijavljene projekte,
- vrednotenje doseženih rezultatov (kazalnikov) v primerjavi s planskimi iz SLR,
- vrednotenje višine porabljenih sredstev (po zahtevkih) v primerjavi z odobrenimi sredstvi za projekte,
- vrednotenje dejansko vključenih partnerjev v projektih,
- lokalna pokritost projektov (zaradi pravilnosti črpanja sredstev),
- vrednotenje dodane vrednosti pristopa LEADER/CLLD,
- idr.

S pripravo načrtnega vrednotenja SLR bo LAS zagotovil učinkovit sistem spremljanja in vrednotenja izvajanja projektov in vrednotenja dodane vrednosti pristopa LEADER/CLLD. Za sklad EKSRP bo LAS pripravil načrt spremljanja in vrednotenja SLR LAS STIK na podlagi dodatnih navodil organa upravljanja EKSRP. Za sklad ESRR bo LAS pri pripravi načrta spremljanja in vrednotenja SLR LAS STIK upošteval navodila in predpise organa upravljanja ESRR. Pri vrednotenju bodo sodelovali predstavniki vodilnega partnerja LAS, skupaj z organi LAS. Po potrebi se bodo v vrednotenje vključili tudi neodvisni zunanji izvajalci oz. organi, ki niso vključeni v aktivnosti SLR.

7.3 Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

Organi LAS STIK so

- Skupščina,
- Upravni odbor,
- Predsednica oz. Predsednik (v nadaljevanju Predsednik),
- Podpredsednica oz. Podpredsednik (v nadaljevanju Podpredsednik),
- Nadzorni odbor,
- Ocenjevalna komisija.

Organi LAS STIK lahko za svoje delovanje sprejmejo pravilnik s katerim določijo bolj podrobno organizacijo in način dela posameznega organa.

V skladu s členom 31.2 (b) in 34, 3(b) Uredbe 2021/1060/EU LAS zagotavlja, da nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločanja - pri odločanju v LAS nima nobena posamezna interesna skupina več kot 49% glasov, pri odločitvi o izbiri projektov najmanj 50% glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi. V primeru, da bi katerakoli od interesnih skupin preseгла 49 %, oz. pri odločanju o potrditvi projektov imel javni sektor 50% glasov, ima vsak član organa en glas in glasuje v okviru svojega sektorja (javni, ekonomski in civilni). Odločitve na nivoju sektorjev se pretvorijo v skupni glas sektorja. Sklep je podprt, če zanj glasujeta vsaj dva sektorja.

LAS pri svojem delovanju smiselno uporablja določbe 37. in 38. člena Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11-uradno prečiščeno besedilo, 158/20 in 3/22-ZDeb). Člani, ki sodelujejo pri izboru projektov (ocenjevanju ali potrjevanju projektov), se pri svojem delu izogibajo navzkrižja interesov in se izločijo, kadar so zasebno, poslovno ali kakorkoli drugače povezani s prijaviteljem ali njegovim projektnim partnerjem ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov.

Skupščina LAS

Skupščina je najvišji organ LAS in jo sestavljajo vsi člani LAS.

Skupščina LAS ima naslednje naloge in pristojnosti:

- na predlog Upravnega odbora potrdi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS,
- na predlog Upravnega odbora potrdi letni načrt aktivnosti, program dela in finančni načrt,
- na predlog Upravnega odbora odloča o spremembi Pogodbe o ustanovitvi lokalnega partnerstva lokalne akcijske skupine Suhe krajine, Temenice in Krke,
- sprejema splošne akte LAS in njihove spremembe,
- sodeluje pri pripravi strategije lokalnega razvoja in jo potrdi na predlog Upravnega odbora,
- na predlog Upravnega odbora potrdi spremembe Strategije lokalnega razvoja,
- potrdi merila za izbor operacij,
- izmed članov LAS izvoli Predsednika, Podpredsednika ter člane Upravnega odbora in Nazornega odbora,
- razreši Predsednika, Podpredsednika, člane Upravnega odbora in Nadzornega odbora, če ti delujejo v nasprotju s to pogodbo, splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS ali v nasprotju z nameni in interesi LAS,
- lahko razreši člana Upravnega odbora, če se ta v obdobju dveh let ne udeleži več kot polovice sej Upravnega odbora,
- dokončno odloča o izključitvi člana iz LAS,
- na predlog Upravnega odbora potrdi vodilnega partnerja,
- na predlog Upravnega odbora potrjuje operacije oz. projekte, ki jih lahko izvaja LAS
- daje Upravnemu odboru in Predsedniku navodila za delo,
- dokončno odloča o pritožbah zoper sklepe drugih organov, ki jih prizadeti lahko vložijo v 15 dneh od vročitve sklepa oziroma od kar je izvedel ali bi lahko izvedel za sklep organa,
- dokončno odloča o obstoju nasprotja interesov iz točke 8.5.,
- odloča o drugih zadevah, določenih s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in o najpomembnejših zadevah za LAS.

Upravni odbor LAS

Upravni odbor je organ odločanja in upravljanja ter najvišji izvršilni organ LAS.

Upravni odbor sestavljajo štiri (4) predstavniki javnega sektorja, dva (2) predstavnika ekonomskega sektorja in pet (5) predstavnikov civilnega sektorja.

Mandat članov Upravnega odbora je štiri leta, po poteku katerih je lahko ista oseba ponovna

izvoljena ali imenovana na to mesto. Mandat člana Upravnega odbora preneha, če ta oseba ali pravna oseba, ki jo pooblastila za zastopanje v teh organih, preneha biti član LAS.

Če mandat članu Upravnega odbora predčasno preneha, Skupščina imenuje nadomestnega člana za preostanek mandatnega obdobja prejšnjega člana.

Upravni odbor ima naslednje naloge in pristojnosti:

- skrbi za učinkovito delovanje LAS, njeno plačilno sposobnost in usklajenost postopkov LAS z veljavno zakonodajo, kar zajema tudi ugotavljanje in preprečevanje tveganj, ki ogrožajo delovanje LAS,
- daje Predsedniku navodila za delovanje,
- skrbi za izvajanje sklepov Skupščine,
- se glede svojih odločitev lahko posvetuje z drugimi člani LAS,
- se seznanja z izstopom člana,
- odloča o izključitvi člana,
- sprejme predlog strategije lokalnega razvoja ter njene spremembe in jih da v potrditev Skupščini,
- sprejme letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS, ki ju pripravi vodilni partner, in ju da v potrditev Skupščini,
- sprejme letni načrt aktivnosti LAS in ga po prejemu soglasja Nadzornega odbora da v potrditev Skupščini,
- sprejme odločitve, potrebne za izvajanje strategije lokalnega razvoja, kar zajema tudi vzpostavitev sistema njenega spremljanja in vrednotenja,
- pripravi splošni akt LAS, v katerem opredeli postopek izvedbe javnih pozivov LAS, pregleden, neodvisen in odprt način izbire predlogov projektov za financiranje in nepristranska merila za izbor projektov, in ga da v potrditev Skupščini,
- imenuje člane in nadomestne člane Ocenjevalne komisije,
- se seznanja s poročilom Ocenjevalne komisije in preveri pravilnost postopka ocenjevanja,
- na podlagi poročila Ocenjevalne izbira in potrjuje operacije oz. projekte za financiranje. Če Upravni odbor ugotovi, da je poročilo Ocenjevalne komisije pomanjkljivo ali nepravilno, mora Ocenjevalno komisijo pozvati, da poročilo dopolni oziroma ponovno izvede ocenjevanje,
- izvaja evalvacijo rezultatov izbranih operacij oz. projektov za financiranje,
- predlaga operacije oz. projekte, ki jih lahko izvaja LAS,
- najmanj enkrat letno obvesti Skupščino LAS o izbranih operacijah oz. projektih,
- izmed članov LAS izbere vodilnega partnerja in da izbor v potrditev Skupščini,
- določi besedilo pogodbe z vodilnim partnerjem,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Skupščina.

Predsednik LAS

Predsednik je zastopnik LAS in po svoji funkciji predsednik Upravnega odbora.

Predsednik ima sledeče naloge in pristojnosti:

- samostojno predstavlja in zastopa LAS,
- podpisuje dokumente in listine v imenu LAS,
- sklicuje in vodi seje Upravnega odbora,
- skrbi za izvajanje sklepov Upravnega odbora,
- sklicuje in vodi seje Skupščine in
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Upravni odbor ali Skupščina.

Podpredsednik LAS

Podpredsednik opravlja naloge Predsednika in ima vse njegove pristojnosti v primeru, če je Predsednik odsoten, nedosegljiv, nezmožen za delo, če Predsedniku predčasno preneha mandat ali če ga Predsednik pooblasti za opravljanje svojih pristojnosti ali nalog.

Nadzorni odbor LAS

Nadzorni odbor je nadzorni organ LAS.

Nadzorni odbor sestavljajo dva (2) predstavnika javnega sektorja, dva (2) predstavnika ekonomskega sektorja in trije (3) predstavniki civilnega sektorja.

Nadzorni odbor ima sledeče naloge in pristojnosti:

- nadzira finančno in materialno poslovanje LAS,
- nadzira delo Predsednika, Podpredsednika in Upravnega odbora,
- nadzira delo vodilnega partnerja,
- nadzira gospodarnost in zakonitost poslovanja LAS ter izvajanje strategije lokalnega razvoja,
- na zahtevo Predsednika ali Upravnega odbora poda oceno o pravilnosti ali gospodarnosti posameznega posla LAS ali delovanja vodilnega partnerja,
- najmanj enkrat letno o svojem delu poroča Skupščini,
- pred sprejemom letnega poročila o delu in finančnega poročila LAS, poda Skupščini svoje mnenje o obeh poročilih,
- daje Upravnemu odboru soglasje k letnemu načrtu aktivnosti LAS,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi.

Ocenjevalna komisija LAS

Ocenjevalna komisija pregleduje vsebinsko ustreznost prijav na javne pozive LAS, jih ocenjuje ter preverja zmožljivosti predlagateljev projekta za njihovo izvedbo.

Ocenjevalna komisija ima tri (3) člane in dva (2) nadomestna člana, ki jih na podlagi javnega poziva imenuje Upravni odbor izmed neodvisnih strokovnjakov s področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega in projektnega načrtovanja in podobno. Član Ocenjevalne komisije ne more biti član LAS.

Ocenjevalna komisija pripravi poročilo o pregledu prijav, v katerem določi oceno posameznega projekta in za vsak ocenjeni projekt odloči o višini financiranja. Poročilo je za Upravni odbor zavezujoče.

Upravni odbor lahko razreši člana Ocenjevalne komisije, če ta krši to pogodbo, druge splošne akte LAS, predpise ali sklepe organov LAS, če deluje nestrokovno, če ne deluje neodvisno ali če deluje v nasprotju z nameni in interesi LAS.

Član ocenjevalne komisije se takoj izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni razpis in ga nadomesti nadomestni član, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem na javni razpis ali njegovim partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo nasprotje interesov.

Seje Ocenjevalne komisije sklicuje vodilni partner, vodi pa jih predsednik Ocenjevalne komisije, ki ga člani ocenjevalne komisije izvolijo izmed sebe.

Za svoje delo je Ocenjevalna komisija odgovorna Upravnemu odboru.

8. Priloge SLR

- Priloga: osnovni podatki o LAS in finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo poskladih